

Зок-3

1844

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 8 ЖНІВЕНЬ 1956

БД

05
Ба 3229

ДЛЯ СОВЕТСКОГО ЧЕЛОВЕКА

УСЁ жыццё Мар'і Станіславаўны Шунейка, майстра друкарскага цэха Мінскай друкарні імя Сталіна, цесна звязана з вытворчасцю. Трыццаць дзевяць год таму назад прыйшла яна працаваць тады яшчэ ў невялікую друкарню, падобную хутчэй на саматужную майстэрню, чым на дзяржаўнае прадпрыемства. На яе вачах вытворчасць расла, набірала сіл, аснашчалася тэхнікай. На яе вачах раслі, непазнавальнымі рабіліся і людзі.

Шмат радасці прынёс Мар'і Станіславаўне Закон аб дзяржаўных пенсіях. Больш 600 рублёў у месяц атрымае яна, калі вырашыць пайсці на заслужаны адпачынак. Але нялёгка ёй, старой работніцы, вырашыць гэтае пытанне. За доўгія гады яна настолькі зраднілася з работай, што не ўяўляе, як можна без яе абыйсціся.

— Пакуль ёсць сілы, буду працаваць, — гаворыць Мар'я Станіславаўна. — А старасць мяне не палохае. За сваю пенсію пражыву забяспечана.

З гарачым ухваленнем сустрэлі працоўныя прыняты пятай сесіяй Вярхоўнага Савета СССР Закон аб дзяржаўных пенсіях. Прычына зусім зразумелая. Закон гэты крануў дзесяткі мільёнаў людзей. Ён вырашыў іх лёс, іх жыццё.

Закон аб дзяржаўных пенсіях прыняты ўсяго праз некалькі месяцаў пасля гістарычнага XX з'езду КПСС. Колькі новага адбылося ў жыцці нашага народа за гэтыя некалькі месяцаў! На дзве гадзіны скараціўся рабочы дзень у перадвыхадныя і перадсвяточныя дні. Значна павялічыўся для жанчын водпуск па цяжарнасці і родах. У вышэйшых навучальных установах, тэхнікумах і старэйшых класах сярэдняй школы адменена плата за навучанне. На дзве гадзіны зменшыўся рабочы дзень падлеткаў. Праходзіць падрыхтоўка да пераходу на сямігадзінны рабочы дзень.

Ёсць у пісьменніка Віліса Лаціса апавяданне аб жыцці старога сабакі. Пакуль сабака быў малады, пакуль верна служыў гаспадару, ён быў патрэбны. Калі састарэў і не мог сцерагчы дабро, надзеў яму гаспадар камень на шыю і кінуў на дно глыбокай ракі. Вядома, не лёс сабакі так горача ўсхваляваў аўтара апавядання. Ён думаў пра жыццё і лёс рабочага чалавека ў былой буржуазнай Латвіі. Пакуль ты малады, пакуль яшчэ маеш сілы, ты павінен працаваць, прымнажаць багацце гаспадара. Састарэў — правальвай, канчэй жыццё пад плотам. Так было ў буржуазнай Латвіі, так было ў царскай Расіі, тое-ж самае бачым цяпер і ў любой капіталістычнай краіне. Дык хіба можа не ўсхваляваць савецкага чалавека Закон аб дзяржаўных пенсіях, дзе ў поўнай меры адлюстраваны нястомныя клопаты партыі і ўрада аб працоўным чалавеку, аб яго патрэбах, яго шчасці!

Закон аб дзяржаўных пенсіях — самы гуманны ў свеце. Ён абвешчае свяшчэнным абавязкам дзяржавы матэрыяльнае забеспячэнне грамадзян у старасці, пры страце працаздольнасці, у выпадку хваробы. Такі закон мог быць прыняты толькі ў краіне, дзе назаўсёды знішчана эксплуатацыя чалавека чалавекам, дзе працоўны народ стаў сапраўдным гаспадаром усіх багаццяў, законадаўцам жыцця. Ён ярка адлюстроўвае і рост эканамічнай магутнасці Радзімы.

Велізарныя сродкі ідуць на соцыяльнае страхаванне. У гэтым годзе на выплату пенсій па дзяржаўнаму бюджэту прадугледжвалася выдаткаваць 25 мільярдаў 100 мільёнаў рублёў. Паводле новага Закона, гэтая лічба намнога ўзрасла, складаючы каля 40 мільярдаў рублёў у год. Такія выдаткі можа дазволіць сабе толькі дзяржава, упэўненая ў сваіх сілах, дзяржава, якая клопаты аб чалавеку ставіць вышэй за ўсё.

Кожны рабочы або служачы, які пераходзіць на пенсію, будзе атрымліваць ад паловы да поўнай сумы свайго сярэдняга заробтку. Пенсіямі будзе карыстацца значна большая колькасць людзей. Асабліва вялікія клопаты праяўляе новы Закон аб жанчынах. Ім прадастаўлены вялікія ільготы. Калі мужчыны, якія знаходзяцца на звычайнай рабоце, маюць права на пенсію па старасці з 60 год пры стажы не менш 25 год, то жанчыны маюць гэтае права з 55 год пры 20-гадовым стажы работы.

На сесіі Вярхоўнага Савета СССР была прынята папраўка адносна жанчын-маці, якія нарадзілі пяць або больш дзяцей і выхавалі іх да 8-гадовага ўзросту. Гэтыя жанчыны маюць права на пенсію па старасці з 50-гадовага ўзросту пры стажы работы 15 год. Прыняццё гэтай папраўкі Вярхоўным Саветам — яшчэ адно яркае пацверджанне ўсенароднага гонару і павышэння да многадзетных маці.

Велізарныя сродкі адпускае дзяржава для дапамогі многадзетным і адзінокім маці. Толькі па нашай рэспубліцы такую дапамогу атрымліваюць 215 тысяч жанчын. За адзін мінулы год ім выплачана каля 173 мільёнаў рублёў. Гэтага няма ні ў адной краіне.

Новы Закон аб пенсіях увойдзе ў жыццё з 1 кастрычніка. Шматлюдна зараз у раённых аддзелах соцыяльнага забеспячэння. Тут пераглядаюцца справы старых пенсіянераў, разглядаецца пытанне аб назначэнні пенсій упершыню велізарнай колькасці рабочых і служачых, даецца неабходная кансультацыя. У дапамогу райсабэзам вылучаны вялікі актыў грамадскасці. Сярод іх тысячы жанчын. Пажадаем ім поспеху ў гэтай вялікай высокароднай справе. Няхай нашы актывісткі-пенсіянеркі, жонкі рабочых і служачых стануць незаменнымі памочнікамі работнікаў аддзелаў соцыяльнага забеспячэння. За гэта старыя, інваліды скажуць вам, таварышы актывісткі, вялікае дзякуй.

З 1 кастрычніка прыбавіцца работы і паштальёнам. Яны паспяхаюць парадаваць пенсіянераў. Паспяхае паштальён і да віцебскай пенсіянеркі Праскоўі Кузьмінічнай Рагажынскай і да яе мужа — старога слесара завода імя Кірава Мітрафана Максімавіча. Ён прынясе ім каля 900 рублёў пенсіі. Мы не ведаем, у якіх словах выкажа сваю падзяку Праскоўя Кузьмінічна, ды гэта і не важна. Важна тое, што яе думкі і пачуцці, як і ўсіх пенсіянераў, як і ўсяго савецкага народа, будуць звернуты да нашай вялікай Комуністычнай партыі, якая, як родная маці, клопацца аб лёсе кожнага савецкага чалавека. Важна і тое, што на гэтыя клопаты жанчыны Савецкай Беларусі разам з усім народам адказваюць велізарным патрыятычным уздымам у імя шчасця і росквіту сваёй вялікай Айчыны.

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДААННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДААННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ДРУГІ

№ 8

ЖНІВЕНЬ 1956

30к-3 / 1844
Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

На Мінскім хлебаводзе № 3 калектыў рацыяналізатараў пад кіраўніцтвам галоўнага інжынера І. Ліхача сканструяваў механічны канвеер расстойкі цеста, што дало павышэнне прадукцыйнасці працы на 150 прац. Гадавая эканомія канвеера — 75 тыс. рублёў. На здымку: фармаўшчыца Ляўко Мар'я за абслугоўваннем канвеера расстойкі цеста.

УБІРА ДАНЫ
ЭНДЭМІЯ

Ба 05
3229

НІБЫ чароўная крышталёная талерка, ляжыць сярод нахмураных лясоў Свіцязь. Векавыя дрэвы ўглядаюцца ў празрыстае люстра яго вод, хочуць і ніяк не могуць адгадаць таямніцу ляснага возера. Пяшчотнае і няное ў ціхую пагоду, калоціць яно свае воды ў непагадзь, быццам хоча некаму за нешта адпомсціць, за нешта разлічыцца.

Паводдаль ад Свіцязі, крокаў за поўсотню ад берага, стаіць купка магутных дубоў. Сюды, як кажа паданне, любіў хадзіць і слухаць шэпт азёрных хваль Адам Міцкевіч. Тут ён і падслухаў легенду аб нараджэнні ляснага возера, а потым і людзям пераказаў:

«Быў Свіцязь, як рыцар,—яму ўся пашана,

Жылі ў ім красуні-дзяўчаты.

У часы панавання тут князя Тугана
Рос горад магутны, багаты».

І вось, калі аднойчы на гэты горад напалі ворагі, жыхары яго вырашылі, што лепш усім да аднаго загінуць, чым здацца ў варожы палон, чым звінецць усё жыццё ланцугамі. Слёзны плач жанчын дайшоў да бога — і на месцы магутнага замка і горада сталася возера...

Так паэтызуецца гэтая легенда ў баладзе Адама Міцкевіча «Свіцязь»...

Шмат гадоў працякло з таго часу, як нараджаліся і луналі над Свіцязем цудоўныя песні вялікага паэта. Але і дагэтуль перадаюцца з вуснаў у вусны ўспаміны аб тым, дзе хадзіў паэт, дзе пісаў свае вершы, адкуль любаваліся на свіцязянскія прасторы.

Сапраўды цудоўныя мясціны вакол Свіцязі! Якімі шляхамі ні праязджай па зямлях калгасаў імя Якуба Коласа і імя Варашылава, усё роўна апынішся каля Свіцязі, усё роўна не ўтрымаешся, каб не палюбавацца на слаўтыя, апетыя песняром цудоўныя мясціны...

Праўда, з таго часу тут шмат перамянілася. Да лясоў, што авіваюць Свіцязь, даўно не ціснуцца вузенькія загончыкі паднявольных «хлопаў». Па спрадвечных мужыцкіх межах даўно прайшлі жалезныя машыны і пасялі зычлівыя зерні новага жыцця...

Добрая слава ідзе пра карэліцкія калгасы і іх працавітых насельнікаў. Пра іх нямала пішуць і расказваюць, а ў недалёкай будучыні, напэўна, напішуць яшчэ больш і лепш.

Калгас імя Варашылава, хоць і не лічыцца ў рэспубліканскіх перадавіках, стаіць на нагах моцна, і пра яго ёсць што расказаць.

* * *

Для чалавека ў камандзіроўцы няма горшай кары за дождж. Не зважаючы на твае намеры і планы, ён без усякага «плана» цэдзіць і цэдзіць, квасіць і квасіць без таго ўжо раскідваю глебу...

Сто гектараў пахучага, як чай, храбусткага мурату прыпляскала дажджом у калгасе імя Варашылава, і таму Нікалаю Іванавічу Сурага — старшыні калгаса — не да карэспандэнтаў.

Саміх старшыню і сакратара райкома партыі па зоне дождж загнаў пад страху толькі што збудаванага гаража... Толькі тут і не спыняецца работа. Звяно калгасных будаўнікоў стараецца к заўтрашняму здаць гараж. Малады тынкоўшчык і дзве дзяўчыны яго ўзросту канчаюць сваю работу. Чатыры калгасныя грузавікі падвоззяць пясок — падлога сёлета цэментавалася не

Алена ВАСІЛЕВІЧ

будзе: у праўленні наконт гэтага свой гаспадарчы разлік. Застаецца толькі навесіць дзверы — і восем калгасных машын стануць у дабротны гараж пад жалезнай страхой.

Непадалёк ад гаража нястомна б'ецца сэрца калгаснай электрастанцыі, працуе свая піларамма. Гэта вёска Валеўка — калгасны цэнтр. Валеўка стаіць «на бойкім месцы», ля шашы на Баранавічы. Таму тут і сваё паштовае аддзяленне, і сельсавецкі клуб, і бібліятэка, і нават чайная, праўда (хай на карысць ёй пойдзе гэтая «горкая праўда»), даволі неахайная і, як большасць «чайных», толькі з гарэлкай...

Усяго калгас імя Варашылава аб'еднаў 8 вёсак: Валеўку, Новасады, Мондзіна, Каткова, Плехава, Нязнанаву, Радагошчу, Ярашэвічы.

Радагошча ў сваю чаргу пакідае ўражанне як-бы другога «цэнтра»: тут калгасная амбулаторыя, аптэка, зубны кабінет і бальніца з радзільным аддзяленнем...

Гэтыя бясспрэчныя адзнакі новага жыцця не могуць не выклікаць успаміну аб параўнаўча недалёкім мінулым, калі ўсе гэтыя вёскі залежалі ад розных паноў Беразоўскіх, Барташэвічаў, Карповічаў. Яшчэ і дагэтуль захаваліся тут рэшткі старых панскіх «гнёздаў», у якіх разам з мужыцкім потам і слязьмі сцякала народная сіла і багацце...

Яшчэ і дагэтуль праклінаюць старыя маткі пана Беразоўскага за сваіх дачок, якія «кідаліся пану ў вока»...

«Тшэба ладзіць з дварам, псякрэў!» — гнаў ён ад свайго парога непадатлівых і непакорных.

І пасля таго нельга было ні ўпрасіць, ні ўмаліць пана, каб узяў на работу, каб даў хоць які заробтак.

Гнеўна сціскаліся вусны старой калгаснай птушніцы Шымко Аляксандры, калі яна, паказваючы на паную яловую алею, што вяла да колішніх панскіх харомаў, успамінала гады панскай няволі.

— Мае дзеці хадзілі ў беларускую школу. Дык як даведаўся пра гэта пан, не было ратунку: глэмбіў, здзекаваўся, як хацеў. Не наказваў на работу, а сама прыду — вон гнаў. «Паночку, кажу, пашкадуйце ўдаву з дзецьмі»... «Твае дачкі, кажа, пекныя паненкі. Тшэба ладзіць з дварам — двор дапаможа»...

Але старая птушніца не любіць доўга гаварыць пра паноў:

— Няхай ім на тым свеце калом зямля стане,—коратка і выразна канчае яна з успамінамі.

Зараз у Шымко Аляксандры зусім новае жыццё. Праўда, не вылежваецца яна на печы, не сядзіць за спіной дачок: сілу яшчэ мае, хоць і пражыла 68 гадоў.

З самага пачатку існавання калгаса не пакідае даглядаць птушак. Здаецца, каб і адпраўляў яе адгэтуль,—не пойдзе.

Летась калгас пабудаваў новую птушкаферму — прасторны цёплы будынак пад белай чарапіцай. Цалюткі дзень не сціхае тут бесталковыя птушыны гоман: сакочуць беласнежныя лекхгорны тонка гагакаюць гусі, балбочуць надзьмутыя індкі. І ўвесь гэты гоман перакрываюць сваім зычным, загадным «кукарэку» цыбатыя, па-вайскаваму падцягнутыя пеўні...

Вакол птушніка гуляе 560 грабянёў, самых рознапёрых і рознагалосых. І каля іх толькі паспявай упраўляцца. Рэдка трапляе вольная гадзіна прысесці. То старых курэй трэба пакарміць ячмянём, то гусям замяшаць бульбы, то індчанятам прасяну кашу звариць, а куранятам тваражку падкінуць. Трэба сачыць, каб і жвір не зводзіўся, трэба і ямкі ў падлозе пазамазваць, трэба глядзець, каб коршак не наляцеў або варона куранят не пахапала... Як кажа бабуля Шымко, ёй і самой даводзіцца «лётаць» па сваёй крылатай «гасподзе».

Сёлета Аляксандра Шымко здала дзяржаве са сваёй фермы ўжо 12 тысяч яек.

— Каб не летаўшая лютая зіма,—бядуе птушніца,—сабрала-б і ўсе 15 тысяч. Вельмі-ж лютаваў мароз, а курэй мы трымалі яшчэ ў старых гумнах, дык небаракі папрымярзалі.

Але цяпер ёсць надзея на лепшае.

— На той год,—кажа птушніца,—маім пвунам ніякая зіма не страшна.

Бабуля Шымко прыкметна недачувае.

— Глухая я, дзеткі. Здаецца, каб вусы маладыя, дык яно-б яшчэ і нічога сабе.

Яно і відаць, што бабуля яшчэ «нічога».

— А колькі, бабуся, працадзён у мінулы год зарабілі?

— Ат, нішто сабе. За каторую і маладуу не менш.

І сапраўды: 551 працадзень. Аднаго толькі збожжа поўтоны (гэта пры неўраджайным годзе ў калгасе). Такім заробкам не ўсякая маладуха пахваліцца.

Хоць старая птушніца і мала куды адлучаецца з фермы, але навіны калгасныя цікавяць яе не менш іншых. Ведае яна, у якой свінаркі парасяткі сыцейшыя; якія плаці атрымалі ў прэмію маладыя цялятніцы (разам і яна атрымала адрэз штапелю); да каго сватаўся калгасны шафёр і чаму дзяўчына яму адмовіла; як кіруе новы старшыня Сурага...

Нікалай Іванавіч і сапраўды яшчэ «новы» старшыня. У калгасе імя Варашылава працуе ён усяго два гады. Аднак бабка Шымко кажа, што ён умее глядзець наперад, а бачыць ззаду...

— Вось які павінен быць старшыня! А раней перамяняліся, перамяняліся ў нас старшыні... Ні яны людзей не бачылі і не ведалі, ні людзі іх... А гэты чалавек бачыць наскрозь. Дарэмна не наваліцца, не накрывіць. Калі чалавеку трэба дапамагчы, не адмовіць... Таму і людзі вераць яму, паважаюць.

... Даведаўшыся, што яе прыехалі здымаць для часопіса, бабка неяк непрыкметна павязала новую хустку, скінула рабочую кофту і аднекуль дастала вясёлую, малінавую, што адразу забавіла ёй добры дзесятак гадоў.

Бабка тут-жа заклапацілася аб нас, спытала, калі прыехалі, ці елі хоць і гэтак-жа непрыкметна аднекуль дастала буханку добра выпечанага хлеба, кубачак з маслам.

— Я вам зараз скібкі намажу. А то вы можа толькі з горада, то і не паспелі яшчэ ўкусіць. Бач, так рана мяне, старую, здымаць прыехалі...

Бабчын клопат і сардэчнасць вымусілі нас пераглянуцца: мы пачалі ў добрай заможнай хаце, але там гаспадыня і ў абед паскардзілася, што ў яе нічога няма, акрамя «трошачкі супу», і на вячэру нам, змоклым і прамерзлым на дажджы, не прапанавала нават гарачай бульбы, якая так смачна пахла і дражніла наш камандзіровачны настрой...

... Кіслы, зацягнуты па-асенняму познімі хмарамі дзень пранізаўся нарэшце першым сонечным промнем. Трэба было спяшацца ў іншыя брыгады калгаса.

Старая птушніца, а за ёю і ўся яе

Абы толькі бразнула вядром бабка Шымко, як адусюль, на злом галавы, злятаюцца яе галасістыя пемуны.

Вось яна, былая парабчанка ў багаццяў, зараз лепшая даярка калгаса імя Варашылава Ганна Буйда.

ферма галоў у пяцьсот выйшлі нас праводзіць. Бабка яшчэ доўга стаяла на ўзгорку, глядзела ўслед нашай брычцы.

Старая жанчына, чую маладосць заела парабчанства ў паноў, адчувала цяпер сябе поўнапраўнай гаспадыняй жыцця.

Добрага ёй здароўя і сілы!

* * *

Расказваючы пра калгас імя Варашылава, нельга абыйсціся без некаторых лічбаў, якія сцвярджаюць, што ён стаў моцна на ногі.

Тэрыторыя калгаса, на якой размяшчаюцца ўсе восем вёсак (560 гаспадарак), займае 4 тысячы гектараў. Сюды ўваходзіць 1970 гектараў ворыва, 600 гектараў лесу (свайго, калгаснага), 329 гектараў сенакосу (на такі калгас малавата). Астатняе — паша, няўдобица.

Нельга абыйсці маўчаннем і фермы. У калгасе 482 галавы буйнай рагатай жывёлы, 263 кані, 644 авечкі, 298 свіней. Агульны прыбытак калгаса ад усёй гаспадаркі за мінулы год — 2 млн. 90 тыс. Лічбы ўнушальныя. З імі трэба ўмела і разумна абыходзіцца, не толькі адкладаючы на лічыльніках і запісваючы ў бухгалтарскія кнігі. Трэба размясціць 482 галавы кароў і цялят так, каб ад іх і карысць была, каб і людзі, якія іх даглядаюць, жылі добра.

Калгас клапоціцца аб новых збудаваннях, будзе абору, цялятнік, два крытыя гумны, дзве ільносушыльнікі. Усё гэта разлічваецца не на гады, а на дзесяткі гадоў. Будаўнічая брыгада калгаса налічвае 50 майстроў-мужчын і пад-

собніц-жанчын. Брыгада разбіта на звенні. Будаўнікі самі вырабляюць пустака (выдатны матэрыял з цэменту і пяску: цагліны — для эканоміі, лёгкасці і тэрманепранікальнасці — унутры по-лья) і чарапіцу.

Вельмі цікавым было знаёмства з людзьмі калгаса. Многа расказвала пра сваё жыццё даярка Буйда Ганна Сідараўна — чалавек, які, падобна старой птушніцы Шымко, знайшоў сабе ў жыцці цвёрдае месца, нікому не кланяецца і жыве сабе, як кажуць, прыпываючы.

— Міленькія мае, якое-ж у нас з мужам было жыццё. Ён сірата няшчасны. Я парабчанка. Усяго і «багацця» было, што паўтара гектара зямлі. Ды і тую, каб заараць, колькі трэба было папакланяцца багаццям... Дальбог, на каленях поўзала, каб выпрасіць каня або пуд хлеба. Зараз пра мяне некаторыя кажуць: «Ого, забагацела!» А што-ж, хіба не забагацела?.. Некалі я не менш працавала, але на каго тая праца ішла? Я-ж ні разочку не заспала, не прагуляла. Выпалю ў печы і гляджу, чый загон шырэйшы, каб бегчы на работу... А тая гаспадыня яшчэ толькі ўстае, толькі печ падпаліла... Просішся дапамагчы, а яна яшчэ носам круціць, бо ведае: не адна ты прыдзеш прасіцца...

У Ганны Сідараўны трое дзяцей. Старэйшаму 15 гадоў — крыху і памочнік ужо. А малыя што — гуляюць сабе. Маці змалку не ведала гульні, дык няхай у іх будзе бесклапотным дзяцінства.

Ганна Сідараўна доіць 12 кароў. Кожнай ведае нораў, кожную ласкава заве па мянушцы, з кожнай цешыцца. За восем месяцаў ад кожнай каровы яна надаіла па паўтары тысячы літраў малака, а да канца года абавязалася надаіць па дзве тысячы. Засталася няма, і даярка сэрцам хварэе хоць-бы справіцца, не падвесці сябе і людзей.

Можна было-б расказаць яшчэ і пра калгасную цялятніцу комсамолку Ірыну Зайко, якая даглядае 135 цялят; можна добрае слова сказаць і пра вучняў калгаса: і ў пастухах яны ходзяць, і на будаўніцтве патрапляюць, і ў полі ад іх падмога.

... Працавітыя гаспадары, новыя людзі жывуць і падростаюць зараз на Свіцязі.

Карэліцкі раён.

«Стоі, дурненькая, нічога дрэннага нам не зробіць: у газету знімуць», — ласкава ўгаварвае Ірына Зайко самую ўпартую з усёй чарады цялушку.

Кейко Сімідзу (другая злева) сярод мінчанак

Аб чым расказвала Кейко Сімідзу

— Перш чым прыехаць сюды, — пачала сваё выступленне Кейко Сімідзу, — нам прышлося аб'ехаць поўсвету.

І сапраўды, групе гэтых прагрэсіўных дзеячоў культуры каштавала вялікіх намаганняў атрымаць візы на праезд у СССР. Японскія ўлады дазволілі праезд толькі кругавым шляхам — праз Грэцыю, Італію, Фінляндыю.

— У імя чаго я прарабіла такі вялікі шлях? — задае пытанне Кейко і адказвае: — Наша краіна ў палітычных адносінах знаходзіцца ў значна больш адсталым становішчы, чым ваша, і эканамічнае становішча нашай краіны, у параўнанні з вашай краінай, значна цяжэйшае. Мяне прывяло сюды імкненне выказаць жаданне японскіх жанчын устанавіць добрасуседскія адносіны з савецкімі жанчынамі, а таксама з жанчынамі ўсяго свету.

Да гэтага часу ў СССР пабываў рад дэлегацый, аднак толькі нашай удалося ўпершыню атрымаць пашпарты, у якіх напісана, што мэта паездкі за мяжу — гэта наведванне СССР. Усе папярэднія дэлегацыі атрымлівалі пашпарты для паездкі ў іншыя краіны Захаду, куды дазваляецца выезд, а потым поўлегальна прыязджалі ў Савецкі Саюз. Пры ад'ездзе нам апладыравала ўсё насельніцтва Японіі.

Адна з прадстаўніц японскіх жанчын Кейко Сімідзу ў складзе дэлегацыі Таварыства японо-савецкай дружбы нядаўна пабывала на Беларусі. Пасля знаёмства з прадпрыемствамі, установамі горада, жыццём калгаснікаў сельскагаспадарчай арцелі імя Дзержынскага Слуцкага раёна госця з Японіі сустрэлася з жанчынамі — журналісткамі, студэнткамі, работніцамі, служачымі горада Мінска. У час гэтай сустрэчы ў прастай гутарцы Кейко Сімідзу расказала аб жыцці жанчын яе краіны і вельмі цікавілася многімі пытаннямі становішча жанчын у нас. Ніжэй мы расказваем аб гэтай сустрэчы.

Нягледзячы на тое, што ў складзе дэлегацыі адна я — жанчына, я не адзінокая. За маёй спіной стаяць усе маці, усе жанчыны Японіі, і маімі вачыма яны хочуць бачыць жанчын вашай краіны. Японскія жанчыны далі мне наказ: як мага больш пагутарыць з савецкімі жанчынамі і як мага больш распытаць, як змагацца і жыць у міры і ў дружбе.

Я хачу расказаць аб японскіх жанчынах. Мне

становіцца вельмі сумна, калі я бяруся расказваць аб іх жыцці. Гэтае пачуццё суму ўсё больш ахоплівае мяне па меры таго, як я знаёмяся з жыццём савецкіх жанчын.

Першае, што зрабіла на мяне вялікае ўражанне пры сустрэчах з савецкімі жанчынамі, — гэта тое, што яны ідуць проста, з горда ўзнятай галавой. Нашы японскія жанчыны ідуць няўпэўнена, схіліўшы галаву.

Наша краіна — невялікая, нашым жанчынам часам бывае вельмі цяжка, і мы льем слёзы такія салёныя, як вада ў моры. Але мы, японскія жанчыны, вядзем барацьбу за сваё вызваленне, удзельнічаем у руху барацьбы супраціўлення. У гэтым руху асабліва актыўную ролю адыгрываюць жанчыны-маці. Мы, маці, арганізавалі ў Японіі пасля вайны таварыства

абароны дзяцей. Жанчыны, якія аб'ядналіся ў гэтае таварыства, і ўсе іншыя жанчыны заклікаюць да абароны дзяцей ад пагрозы амерыканскіх баз, ад гулу самалётаў. Яны вядуць барацьбу супроць літаратуры, якая псуе дзяцей.

Зараз у нас праходзіць працэс стварэння розных жаночых гурткоў у вёсках, на заводах, у гарадах. Яны ставяць перад сабой высокародную мэту абароны дзяцінства і мацярынства. Першы іх заклік — гэта заклік да міру.

І ўрадавыя органы, і японскі ўрад, палітыка якога не пастаўлена на службу справе ўмацавання міру, больш баяцца голасу маці, чым нават голасу дзячоў культуры.

На Міжнародны кангрэс мацярэў, які адбыўся ў мінулым годзе, японскія жанчыны пасылалі дванаццаць дэлегатаў. На японскія нацыянальныя канфэрэнцыі мацярэў у абарону дзяцей тысячы жанчын з розных куткоў краіны прыязджаюць, па свайму нацыянальнаму звычаю, з дзецьмі, якіх яны носяць за спіной.

Японскія жанчыны хочуць устанаўлення дружалюбных адносін з народамі ўсіх краін, але асабліва яны хочуць добрасуседскіх адносін з нашымі суседнімі краінамі, якімі з'яўляюцца народны Кітай і Савецкі Саюз.

У вашай краіне, сустракаючыся з жанчынамі, я зразумела, наколькі вы, савецкія жанчыны, ненавідзіце вайну і шчыра жадаеце міру. Я бачыла гэта сваімі вачыма.

Тут, у Мінску, нас суправаджаў у час адной з паездак архітэктар горада. Ён раскажаў нам аб тых разбурэннях, якія прынесла Мінску вайна. А зараз ён стаў такім прыгожым. Зусім ясна, што калі-б не вайна, я ўяўляю сабе, якім прыгажунцом быў-бы ваш горад!

Вам, напэўна, вядомы назвы гарадоў Хірасіма і Нагасакі. Мы, японскія жанчыны, і ўвесь японскі народ пралілі мора слёз, аплакваючы ахвяры гэтых жудасных бамбардыровак. Не дапусцім вайны, свету — мір!

Мы будзем разам з вамі, як таварышы, попечыць па шляху барацьбы за мір. Няхай жыве дружба паміж нашымі народамі!

Так закончыла сваю гутарку Кейко Сімідзу.

Мы, савецкія жанчыны, добра разумеем гора і смутак японскіх жанчын з прычыны пагібелі соцень тысяч людзей у Нагасакі і Хірасіме ад выбуху атамнай бомбы. Нам самім прыйшлося зведаць шмат гора ў час мінулай вайны. Вось чаму савецкі народ разам з усімі народамі свету вядзе барацьбу за мір і вітае барацьбітоў за мір з любой краіны.

Удзельнікі гутаркі цікавіліся жыццём жанчын Японіі.

На пытанне, ці ёсць у Японіі многадзетныя маці і якое іх становішча, Кейко Сімідзу адказала, што ў Японіі цяжка мець многа дзяцей. Вялікая сям'я эканамічна не вытрымае, і таму мацеры ўстрымліваюцца ад нараджэння вялікай колькасці дзяцей. З боку ўлад няма ніякай дапамогі мацярам. Японскі ўрад абыхава адносіцца да маладога пакалення. Вельмі многа дзяцей не ходзіць у школу, часта сустракаюцца выпадкі продажу дзяцей. Большая частка бюджэту, якую можна было-б накіраваць на выхаванне маладога пакалення, на патрэбы дзяцей, ідзе на ўзбраенне. Вось чаму японскія жанчыны і стварылі таварыства абароны дзяцей. Чым больш японскія жанчыны будуць ведаць аб тых клопатах, якімі акружаны дзеці ў Савецкім Саюзе, тым настойлівей яны будуць змагацца за лепшы лёс сваіх дзяцей.

Аб удзеле жанчын у культурным жыцці краіны дэлегатка паведаміла, што яны больш маюць дачыненне да гуманітарных навук, чым да тэхнічных,

прычым, вучоных жанчын зусім мала. Вельмі паказальнымі з'яўляюцца суадносіны жанчын і мужчын сярод студэнцтва. На тысячу студэнтаў прыходзіцца адна жанчына. Для жанчын існуюць асобныя жаночыя каледжы. Паступіць у ВНУ вельмі цяжка.

Гаворачы аб правах жанчын на дзяцей, маёмасць, спадчыну, Кейко Сімідзу расказала, што 8 год таму назад японскім законадаўствам былі ўстаноўлены аднолькавыя правы мужа і жонкі. Калі памёр муж, то пасля яго смерці адна трэцяя частка маёмасці павінна належаць жонцы. Але фактычна, у рэальным жыцці, усё атрымліваецца не так, як напісана ў законе.

Паколькі жанчына не займаецца вытворчай працай, не зарабляе і не стварае матэрыяльных каштоўнасцей, не прыносіць заробку ў сям'ю, то яе слова ў сям'і нічога не варта. Па законадаўству і муж і жонка маюць аднолькавыя правы, як роўнапраўныя, але фактычна атрымліваецца так, як па-японску ёсць словы «ой» і «хай», гэта значыць ты мяне слухай, а я табе не павінуюся.

Муж нават не называе жонку па імю, а проста крычыць: «Ой!», таму і дзеці прывыкаюць да гэтага і таксама крычаць маці «ой».

На дэлегатку зрабілі добрае ўражанне расказы беларускіх жанчын аб сваім роўнапраўі, якое дала ім Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Роўныя правы з мужчынам па сутнасці вырашылі пытанне аб поўнай свабодзе жанчыны ў грамадстве і сям'і. Адсутнасць адрознення пры прыёме на работу, на вучобу, роўная заробточная плата стварылі ўсе магчымасці для актыўнага ўдзелу жанчын ва ўсіх галінах грамадскай, культурнай і гаспадарчай дзейнасці. Вялікае здзіўленне выклікала паведамленне аб тым, што ў нас у рэспубліцы студэнткі складаюць звыш 51 працэнта ў адносінах да студэнтаў.

Прадстаўніцу японскіх жанчын цікавіла шмат пытанняў. Ёй хацелася высветліць, ці ёсць цяжкасці ў сувязі з мінулай вайной для жанчын пры выхадзе замуж. Якія адносіны да дзяцей, народжаных без шлюбу. Даведаўшыся, што маці-адзіночкі атрымліваюць у нас дзяржаўную дапамогу, дзеці іх прымаюцца нароўні з іншымі ва ўсе дзіцячыя ўстановы, Кейко Сімідзу заявіла, што ў Японіі дзяржава не аказвае такім маці ніякай дапамогі і маральнай падтрымкі. Цяжка прыходзіцца незаконнанароджаным дзецям.

Наша госця падрабязна высвятляла, ці кідае жанчына работу, калі выйдзе замуж або калі народзіцца дзіця, па якіх матывах уступаюць у шлюб дзяўчаты і юнакі, што іх прыводзіць да саюза: любоў ці матэрыяльныя выгоды, ці мае права муж біць жонку, бацькі — біць дзяцей, якія прычоскі ў нас у модзе, ці ёсць разыходжанні па палітычных пытаннях паміж бацькамі і дзецьмі, як гэта мае месца ў Японіі, дзе вельмі моцныя перажыткі феадалізма.

Адзначаючы жыццерадаснасць нашых жанчын, яна адначасова высвятляе, ці бываюць у савецкай жанчыны выпадкі, калі ёй прыходзіцца плакаць. Так, бываюць, — адказалі ёй. Усё чалавечае ўласціва нашым людзям. Мы плачам пры страце блізкіх і дарагіх людзей, хваробе родных. Але самыя горкія слёзы выклікае вайна. Мы гаворым аб гэтым усім жанчынам свету — помніце і ведайце аб гэтым!

— Я раскажу аб усім японскім жанчынам, — павяла Сімідзу, — і буду заклікаць іх да яшчэ больш актыўнай барацьбы за мір ва ўсім свеце.

Мы жадаем японскім жанчынам, барацьбітам за мір, вялікіх поспехаў. Няхай здзейсніцца жаданне іх гарадых сэрцаў: міру і шчасця сваім дзецям, міру ва ўсім свеце!

Матэрыял друкуюцца па дамоўленасці з японскай дэлегаткай

Недалёка ад горада Барысава, у сасновым бары, на маляўнічым беразе ракі, размясціўся піонерскі лагер фабкома рабочых лясной і папяровай прамысловасці Барысаўскага фанерна-запалкавага камбіната. Тут добра адпачылі і весела правялі лета піонеры горада. Першым прычынаецца і будзіць увесь лагер гарніст Жэня Захарэвіч.

ВЯСЁЛЫМІ, шчаслівымі галасамі звiнiць пiонерскае лета. 10-га чэрвеня ўпершыню пад гукі «Гiмна пiонераў» узнеслiся над мачтамі чырвоныя сцягі — вестуны таго, што вясёлае лясное жыццё пачалося.

Амаль тры месяцы палашчуцца на ветры чырвоныя палотнішчы, амаль тры месяцы бударажаць цішыню нашых лясоў пiонерскія песні.

Шмат цікавага, захапляючага і карыснага было праведзена з дзецьмі за летні час у лагеры «Гудзiнка». Колькі ўспамiнаў засталася ў дзяцей ад турысцкіх паходаў з начлегам у шалашах. Піонеры з захапленнем праводзілі гульні.

Спаборніцтвы па лёгкай атлетыцы, футбалу, баскетболу, валејболу, плаванню былі любiмымі заняткамі для пiонераў. Выдатнымі спартсменамі зарэкамендавалі сябе Юшкевіч В., Батракоў і iншыя.

А з якой увагай дзеці слухалі апавяданні важа-тых і свае выступленні на зборах-кастрах, да якіх яны так старанна рыхтаваліся. За змену дзеці сабра-лі шмат гербарыяў і калекцый, якія павезлі ў пада-рунак роднай школе, часта хадзілі па грыбы і ягады.

Знаходзілі сабе заняткі і юныя мастакі Жанна Тамашэўская, Аня Панамарова, Валеры Філіпаў. Цудоўныя пейзажы ўмела накідаліся на старонкі альбо-маў.

Сiламі дзяцей быў пабудаваны мост ля ўваходу ў лагер, абгароджана тэрыторыя.

Бадзёрымі, вясёлымі, загарэлымі дзеці паедуць дамоў, з новымі сiламі возьмуцца за вучобу ў новым навучальным годзе.

К. КРЫЛОВА,
старшая пiонерважатая.

Фото П. Нікіціна.

Цікава — хто пераможа?

«Балельшчыкі» з нецярплівасцю чакаюць вынікаў спаборніцтва.

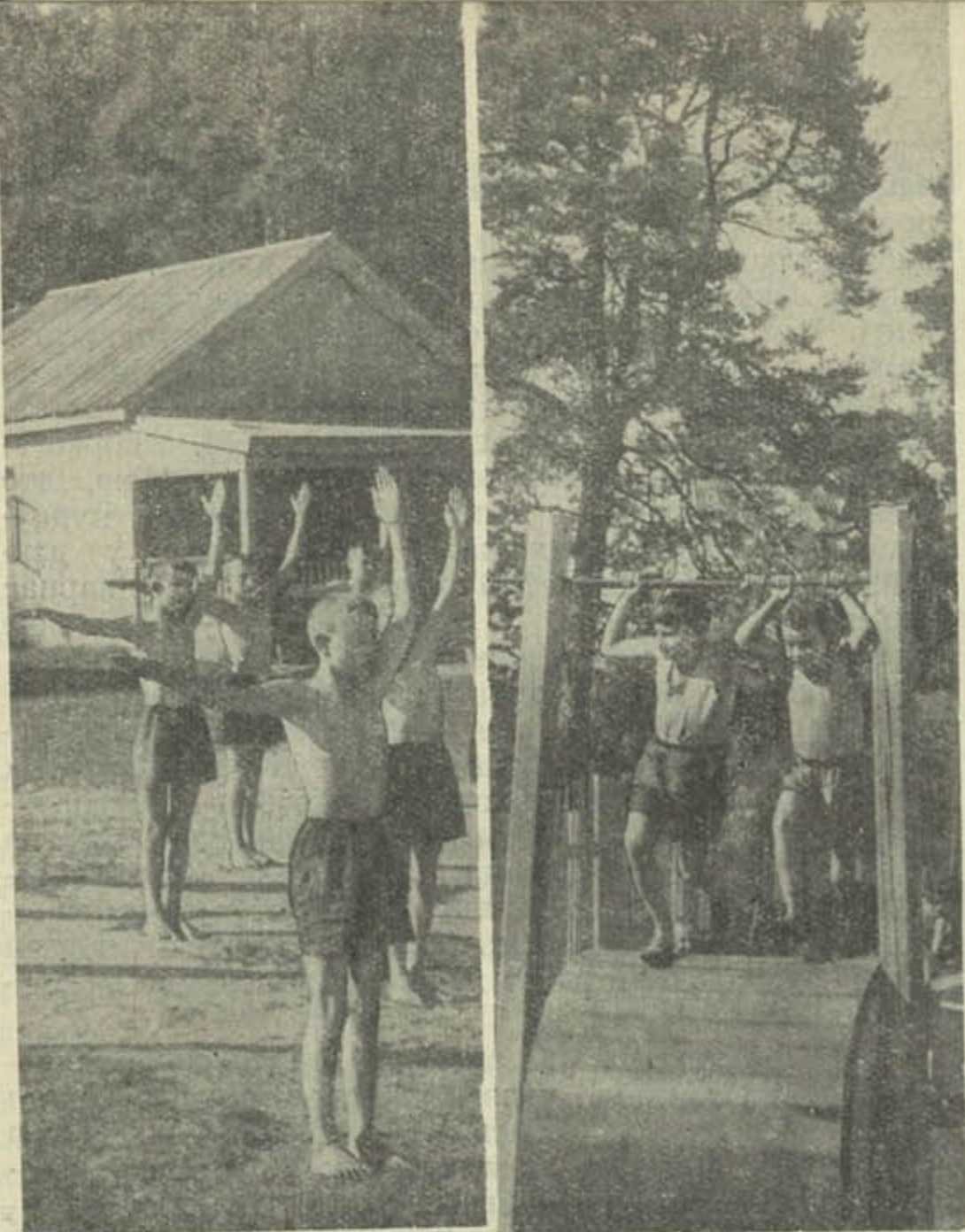
А вечарам цікава па-слухаць, як грае на бая-не Зоя Кампінская.

Лагерныя мастакі хочуць у сваіх паходных альбо-мах замалюваць мясціны, якія прышліся ім да сэр-ца. На здымку: Жанна Тамашэўская і Анна Па-намарова на эцюдах.

Аб дзіцячым чытанні

Прафесар Г. ПРОЗАРАЎ

«Рабі, разі!», — так пачынаецца «Хто хутчэй!». На пляцоўцы для штодзённай ранішняй зарадка.

Добра заняцца і такой гімнастыкай. Адрасу відаць: хто дома меў справу з пілой і сякерай, таго і тут яны добра слухаюцца. Дзяжурныя па кухні: Барыс Перапеленка, Аркадзь Рымар і Фелікс Філіпаў рыхтуюць дровы.

На прывале не толькі адпачываюць, але і працуюць. Галя Станкевіч і Лена Яшына абіраюць бульбу для абеду.

ВЯЛІКІ Пушкін гаварыў: «Чытанне — вось лепшае вучэнне».

Заахвоціць дзяцей да чытання, з дзяцінства выклікаць і развіць глыбокую цікавасць да кнігі, дабіцца таго, каб чалавек ужо з падлеткавага ўзросту лічыў няпоўнацэнным той дзень, у які ён не прачытаў хаця-б некалькі старонак кнігі, — ці не ёсць гэта важнейшая задача сямейнага і школьнага выхавання!

Пачатак гэтаму, безумоўна, павінен быць пакладзены ў сям'і. Цікавасць да кнігі ў дзяцей узнікае яшчэ задоўга да наведвання школы і развіваецца вельмі лёгка. Калі дзеці, хоць-бы адзін раз, убачылі кнігу з малюнкамі, пачулі чытанне даступных іх узросту апавяданняў і казак, яны палюбілі ўжо кнігу. У кнізе для іх заключана шмат прыгожага, гераічнага, таямнічага, таму ім вельмі хочацца навучыцца чытаць, а пакуль не навучыліся, — слухаць чытанне старэйшых. Бацькам трэба не заглушаць толькі гэтую абуджаную цікавасць, а ісці насустрач дзіцячым пажаданням: чытаць ім, набываць для іх кнігі і браць у бібліятэцы.

Бацькі нярэдка, імкнучыся даставіць дзецям розныя забавы, зрабіць іх жыццё магчыма больш радасным, забываюцца на тое, што самае даступнае, самае прыемнае і, безумоўна, самае карыснае з усіх забаў для дзіцяці — гэта калі яму ўслых чытаюць цікавыя кнігі. Радасць ад гэтага задавальнення ўзмацняецца тым, што ў сям'і ствараецца атмасфера большай блізкасці, згуртаванасці, дружбы, цеплыні. Мне здаецца, нішто не збліжае так бацькоў і дзяцей, не садзейнічае ўзнікненню агульных духоўных інтарэсаў, як сумеснае чытанне. Неаднаразова прыходзілася назіраць, як узбагачаўся змест размоў у сям'і, гутарак паміж бацькамі і дзецьмі ў выніку сумесных чытанняў услых.

Я часта ўспамінаю сям'ю, у якой увайшло ў звычку, стала традыцыяй чытаць услых дзецям дашкольнага ўзросту ў суботнія і нядзельныя вечары. Бацькі хадзілі часам у кіно, тэатры і ў госці, але яны знаходзілі для гэтага другі час, а суботнія і нядзельныя вечары праводзілі з дзецьмі. У сям'і гэта былі вечары адпачынку і радасці. Маці, следуючы парадзе бібліятэкара, вельмі ўдала падбірала для чытання казкі і апавяданні. Дзецям асабліва падабалася ўсё смелае і гераічнае. Іх захапляла і радавала перамога праўдзівага і справядлівага, пагібель злага, фальшывага, крывадушнага. З асаблівым захапленнем слухалі яны казкі, у якіх паказвалася барацьба паміж багатымі і беднымі, іх радавала перамога слабых і прыгнечаных, перамога добра над злом.

У гэтай-жа сям'і казкі выкарыстоўваліся і ў больш вузкіх, але вельмі важных выхаваўчых мэтах — для прывіцця дзецям санітарна-гігіенічных і культурных навыкаў. Казкі К. Чукоўскага «Мыйдадзір» і «Фядорына гора» побач з выдатнымі вершамі В. Маякоўскага «Што такое добра і што такое дрэн-

на» і А. Барто «Дзяўчынка чумакая» служылі ў гэтай сям'і добрым і моцным сродкам выхавання звычкі да чыстаты і любві, да парадку. Словы В. Маякоўскага: «Если мальчик любит мыло и зубной порошок, этот мальчик очень милый, поступает хорошо», — дзеці ведалі напаміны і, вымаўляючы іх, лёгка пераконваліся ў тым, што трэба захоўваць чыстату, перад ежай заўсёды мыць рукі. А словы з «Мыйдадзіра» так і клікалі дзяцей да ўмывальніка. Воклік «Да здравствует мыло душистое и полотенце пушистое!» у гэтай сям'і помнілі ўсе дзеці.

Не зніжаецца значэнне чытання ўслых і з дзецьмі старэйшага ўзросту. Ведаў я сям'ю, у якой бацька чытаў сваім сынам і дочкам урывкі з аповесці Н. Остроўскага «Як гартавалася сталь». Чыталі аповесць на працягу трох вечароў. У першы вечар чыталі аб цяжкай працы Паўла Карчагіна ў дзяцінстве, у другі вечар — аб гераічнай працы Паўла Карчагіна разам з іншымі комсамольцамі на будаўніцтве чыгуначнай веткі, а ў трэці — аб тым, як Павел Карчагін, перамагаючы пакутлівую хваробу, працаваў над стварэннем кнігі. Гэта былі вельмі цікавыя сямейныя вечары. І не дзіўна, што старэйшы сын у гэтай сям'і гаварыў потым: «Калі мне прыходзіцца вырашаць пытанне, што павінен рабіць, я ў думках пытаю сябе: «А што-б рабіў у даным выпадку Павел Карчагін?»

У дзяцей, падлеткаў і юнакоў звычайна бываюць любімыя літаратурныя героі, з якіх яны імкнуцца браць прыклад. Іменна з кніг дзеці і падлеткі чэрпаюць у значнай ступені свае ідэалы, даведваюцца аб нашым жыцці і яго героях.

Вельмі добра, калі дзеці сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту чытаюць услых сваім бацькам або пераказваюць ім змест прачытаных кніг. Гэта развівае і ўзбагачае іх мову, слоўнікавы запас. Вельмі важна пры гэтым, каб бацькі ўважліва і з цікавасцю слухалі як іх чытанне, так і расказы дзяцей аб прачытаных кнігах. У чытальніках і расказчыках гэта павышае настрой, выклікае і развівае жаданне чытаць і расказваць больш і часцей. Добра таксама бацькам самім прачытаць кнігу, якую іх дзеці ўзялі ў бібліятэцы для самастойнага чытання. Пасля гэтага непазбежна ўзнікае гутарка, высвятляецца, ці правільна зразумелі дзеці змест кнігі, думкі, якія выказвае аўтар. Вельмі важна ў сям'і карыстацца і такім прыёмам, які нярэдка і з поспехам ужываюць спрактыкаваныя настаўнікі. Жадаючы зацікавіць дзяцей якой-небудзь карыснай кнігай, яны пачынаюць чытаць гэтую кнігу ўслых, чытаюць да найбольш цікавага месца і спыняюць. Зацікаўленыя дзеці, жадаючы даведацца, што-ж было далей, самі дачытваюць пачатую кнігу.

І ў школе і ў бібліятэцы бацькі могуць атрымліваць рэкамендацыйныя спісы літаратуры для дзяцей і падлеткаў. Вельмі важна кантраляваць, што іменна чытаюць самастойна нашы дзеці, улічваць іх узрост.

Абавязак бацькоў — усяляк заахвочваць чытанне дзецьмі добрых кніг. Заахвочваць чытанне — гэта значыць праяўляць павагу і ўвагу да дзіцяці, якое чытае, не адрываць яго ад кнігі без істотнай неабходнасці для выканання якіх-небудзь нетэрміно-

вых работ, падтрымліваць у пакоі цішыню, каб не перашкаджаць чытання, праяўляць цікавасць да зместу прачытаных дзецьмі кніг. Было-б добра ў сям'і ўстанавіць традыцыі: у дні нараджэння дзяцей, пасляховага заканчэння імі школьных заняткаў дарыць ім кнігі. Няхай у дзяцей ствараецца настрой, што кніга — гэта лепшы падарунак, што з'яўленне на іх паліцы або этажэрцы новай кнігі — гэта свята. Хочацца напаміць выдатныя словы М. Горкага: «Калі ў мяне на руках новая кніга, я адчуваю, што ў маё жыццё ўвайшло нешта новае, гаваркое, цудоўнае». Хіба нельга стварыць такі настрой у дзяцей, у сям'і і ў школе? Якое гэта мела-б велізарнае выхаваўчае значэнне! У якую магутную зброю камуністычнага выхавання і ў якую багацейшую крыніцу ведаў, узбагачэння розуму і пачуццяў ператварылася-б кніга для ўсёй масы новых, растурых людзей, будучых будаўнікоў камунізма! З самых ранніх год у дзяцей павінны выходзіць і беражлівыя адносіны да кнігі. Няхай дзеці ведаюць, што на кожную кнігу затрачваецца шмат працы. Кніга — гэта калектыўная праца, і кожную кнігу чытаюць многія, яна заўсёды служыць вялікай колькасці людзей і патрабуе сацыялістычных адносін да сябе як да грамадскай уласнасці.

Адзін з рускіх пісьменнікаў, ацэньваючы адносіны чытача да кнігі, указваў на тры стадыі развіцця культурнага ўзроўню чытача. Ён гаварыў, што адны кнігу толькі чытаюць, пры выпадку бяруць яе ў каго-небудзь, але самі не набываюць, другія кнігу чытаюць і купляюць, лічаць яе рэччу, на якую не шкада грошай. Трэція чытаюць, купляюць і пераплятаюць кнігу, захоўваюць яе, як дарагу, любімую рэч.

У сям'і павінны быць пэўныя правілы абыходжання з кнігамі. Напрыклад, перш чым браць кнігу для чытання, вымыць рукі. Ніколі на кнізе не пісаць, не маляваць. Не класці ў кнігу аловак, пяро або што-небудзь цвёрдае, цяжкае. Пасля таго, як кніга прачытана, заўсёды класці яе на пэўнае месца. Захаваўшы гэтых правіл будзе выходзіць звычку культурнага абыходжання з кнігай. Агульныя-ж адносіны да кнігі, як да крыніцы ведаў, як да «падручніка жыцця», як да вернага і надзейнага спадарожніка ва ўсім нашым жыцці, сістэматычны чытанні ўслых, гутаркі аб прачытаных кнігах, безумоўна, характарызуюць культурны ўзровень сям'і.

Бадай, самы прыгожы сямейны малюнак — гэта калі за сталом сядзяць бацькі і дзеці, якія чытаюць кнігу. Гэта перадавая, культурная савецкая сям'я.

Дарагія бацькі! Вы, вядома, больш за ўсё жадаеце, каб дзеці паважалі вас, каб яны ўсё жыццё з удзячнасцю ўспаміналі пра вас. Паверце, што адзін з надзейных шляхоў да гэтага наступны: выходзіце ў дзяцей любоў да кнігі, чытайце ім услых, а калі яны самі навучацца чытаць, слухайце іх чытанне, іх расказы аб прачытаных кнігах, дарыце ім кнігі, выходзіце ў іх усведамленне, што кніга — лепшы прыяцель, дарадчык і выхавацель чалавека.

Пераклад з рускай
мовы

У чытальнай залі дзіцячай бібліятэкі імя Н. Остроўскага ў Мінску.

Фото П. Пікіціна.

Дзецям—яслі і сады

«Гарадскому аддзелу аховы здароўя ад Крук Кацярыны Паўлаўны, якая пражывае ў гор. Мінску (Трактарны завод, Будзілава, дом 39).

Прашу прыняць майго трохгадовага сына ў дзіцячыя яслі на Трактарным заводзе. Я і мой муж абодва працуем: муж на Трактарным заводзе, я — у арцелі «Трактарыст». Жывем на прыватнай кватэры. Дзіця зусім няма з кім пакідаць. 3 лютага 1956 года».

Не адна Кацярына Паўлаўна звяртаецца з такой просьбай у гарадскі аддзел аховы здароўя. У Мінску многія маці не могуць уладзіць сваіх малых у дзіцячыя сады і яслі.

Дзіцячыя ўстановы ў сталіцы Беларусі не ў стане абслужыць усіх жадаючых. Такі-ж малюнак наглядаецца ў Віцебску, Магілёве, Гомелі, Гродна і іншых гарадах рэспублікі.

У 556 дзіцячых садах і 366 яслях, якія працуюць на Беларусі, выходзіць 48 тысяч дзяцей. Хоць колькасць дзіцячых устаноў за пасляваенныя гады і павялічылася, усё-ж не можа задаволіць растучых патрэб. Як правіла, усе сады і яслі перагружаны.

Чым-жа гэта тлумачыцца? Тым, што многія кіраўнікі прадпрыемстваў і міністэрстваў як след не клапацяцца аб будаўніцтве дзіцячых устаноў.

У мінулым годзе не адкрылася 15 запланаваных садоў і 17 ясляў.

Совет Міністраў БССР абавязваў кіраўнікоў прамысловых прадпрыемстваў, дзе працуе звыш 500 жанчын, будаваць дзіцячыя ўстановы з разліку 12 месц у яслях і 15 у дзіцячых садах на сто працуючых жанчын.

Калі-б дырэктары буйнейшых прадпрыемстваў рэспублікі (мінскіх трактарнага, аўтамабільнага, мотавелазавода, абутковых фабрык імя Кагановіча і імя Тэльмана, віцебскіх фабрык «КІМ», «Сцяг індустрыялізацыі» і абутковай, магілёўскіх шаўковай і швейнай фабрык, Гродзенскай абутковай, гомельскага камбіната «Спартак» і інш.) выканалі гэтую пастанову, то не адчувалася-б такіх цяжкасцей з уладжаннем дзяцей у яслі і сады.

А што мы бачым зараз? На трактарным заводзе не хапае пяці дзіцячых садоў і пяці ясляў. На аўтазаводзе патрэбны яшчэ чатыры будынкі для ясляў і шэсць для садоў. Работніцы аўтазавода вымушаны

залішне доўга чакаць выпадку, каб можна было аддаць сваіх дзяцей у яслі або дзіцячы сад.

На віцебскай фабрыцы «КІМ» павінна быць дзевяць дзіцячых садоў, а ёсць усяго тры. Дрэнна клапаціцца аб жанчынах-маці і на фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі», на Аршанскім ільнокамбінаце.

У сістэме Міністэрства сувязі паштальёнамі, тэлефністкамі, тэлеграфісткамі працуюць 14 тысяч жанчын, сярод якіх шмат маладых маці, а міністэрства мае некалькі садзікаў усяго на 325 месц!

Ужо мінула палова года, а план будаўніцтва дзіцячых устаноў выконваецца нездавальняюча.

Сёлета ў Мінску павінна адкрыцца 8 новых ясляў і 13 садоў. Калі тэмпы будаўніцтва не палепшацца, то ні адна з гэтых устаноў не будзе закончана. Мінскі завод жалезабетонных вырабаў будзе яслі на Харкаўскай вуліцы. У строй яны павінны ўвайсці ў жніўні, але будынак падведзены толькі пад дах. Мінскі мясакамбінат з адпущаных на пабудову ясляў і дзіцячага сада сродкаў за два гады асвоіў толькі палову.

Асабліва вялікая патрэба ў яслях сярод будаўнікоў. Тым часам будтрэст № 29 на падставе распараджэння міністра будпрамысловасці тав. Жыжэля выключыў з праекта яслі ў будынку інтэрната па Лагойскаму тракту як... «архітэктурны лішак, не прадугледжаны тыпавымі праектамі інтэрната».

Справядліва наракаюць на сваіх кіраўнікоў і работнікі соўгасаў. За апошнюю пяцігодку дзіцячыя яслі адкрыліся толькі ў трох соўгасах. Усё яшчэ няма дзіцячых ясляў у соўгасах імя Леніна і «Зарэча» Смалявіцкага раёна, «Чырвоная зорка» Клецкага раёна, «Чырвоны бераг» Жлобінскага раёна, «Полымя» Сенненскага раёна. Ва многіх соўгасах дзіцячыя яслі знаходзяцца ў непрыстасаваных для

Новы дзіцячы сад Мінскага галантарэйнага камбіната імя Фрунзе.

гэтага памяшкання. Сёлета будаўніцтва дзіцячых садоў запланавана ў дзевяці соўгасах, але пачата пакуль у трох.

Вельмі часта дзіцячыя ўстановы здаюцца ў эксплуатацыю з вялікімі недаробкамі. Узяць, к прыкладу, дзіцячыя сады №№ 11, 13 і 25 горада Мінска. Тут няспраўная каналізацыя, дахі працякаюць, абвальваецца тынкоўка, на другі паверх не паступае па воданаводу вада.

Дзіцячая мэбля для садоў і ясляў робіцца груба, каштуе дорага. Чамусьці ў нас не наладзілі планавага вырабу якаснай дзіцячай мэблі, добрых цацак. Не хапае наглядных педагогічных дапаможнікаў, дзіцячай пасуды.

Выхаванне дашкольнікаў — справа вялікай дзяржаўнай важнасці. Дзіцячыя сады і яслі даюць жанчынам-маці магчымасць нармальна працаваць на прадпрыемствах, ва ўстановах, соўгасах. Нажаль, на віне нядбайных кіраўнікоў часам кваліфікаваныя работніцы-маці вымушаны кідаць работу. Дзяржава траціць мільёны рублёў на падрыхтоў-

ку новых кадраў. Прадпрыемствы нясуць непрадбачаныя выдаткі.

Комуністычная партыя і Совецкі ўрад не шкадуюць сродкаў для палепшэння матэрыяльнага добрабыту працоўных. Дзеці — наша будучыня. Совецкія дзеці павінны расці моцнымі і здаровымі. Для іх выхавання трэба стварыць усе ўмовы. Грамадскасць рэспублікі не можа далей мірыцца з адставаннем будаўніцтва дзіцячых устаноў.

Вялікая роля ў гэтай справе належыць нашым профсаюзам. Яны ў першую чаргу абавязаны клапаціцца аб нармальнай рабоце дзіцячых ясляў і садоў. Нажаль, многія рэспубліканскія профсаюзы і Беларускі совет профсаюзаў не праяўляюць належнай патрабавальнасці да кіраўнікоў прадпрыемстваў і міністэрстваў, якія зрываюць планы будаўніцтва дзіцячых устаноў.

Трэба стварыць усе ўмовы, каб жанчыны-маці маглі прадукцыйна працаваць і добра выходзіць сваіх дзяцей.

Н. СЯРГЕЕВА

ЗА БЕЛАСНЕЖНАЮ шторай акна, у яркіх зіхатлівых праменнях сонца — шумлівы Мінск. Паўз парк па Маскоўскім шасэ бягуць шпаркія «пабеды», тралейбусы, ідуць грузавікі з асаджанымі да канца кузавамі. Насупраць акна рабочыя ўзводзяць новы дом. Чуваць, як рышць кран, як муляр стукае аб цагліну кельмай. А тут, па гэты бок акна, урачыстая цішыня — як у навуковай лабараторыі. Часам нават забываеш, што ты на заводзе. І ўсё-ж гэта так.

Намеснік начальніка зборачнага цэха Альбіна Канстанцінаўна Лазарава грунтоўна расказвае пра работу цэха, пра перспектывы завода ў шостай пяцігодцы. Час-ад-часу яна крадком пазірае на маленькі наручны гадзіннік: у Альбіны Канстанцінаўны сёння даклад на комсамольскім сходзе, і яна вельмі занята. Я ў душы спачуваю ёй, але добра ведаю, што гэтая руплівая жанчына яшчэ больш будзе занята заўтра, і паслязаўтра, і праз тыдзень, таму не стараюся заўважаць яе позіркаў на гадзіннік. Больш таго, адважваюся прасіць, каб паказала канвеер зборкі, бо яшчэ ніколі ў жыцці я не бачыў, як робяць гадзіннікі. У маім уяўленні гэта вельмі простая справа: гатовыя часткі звінціў — і атрымлівай, пакупнік, наручны гадзіннік!

Альбіна Канстанцінаўна вядзе мяне ў цэх. Не ведаю, пра што яна думае. Можна пра тое, што ў яе столькі работы ў цэху, ёсць грамадскія даручэнні, а тут яшчэ карэспандэнт, якому трэба тлумачыць, як збіраюцца гадзіннікі; а можа і нічога не думае, толькі ў жанчыны задумены твар.

Мы ідзем удоўж канвеера. Гэта высокі, добра адпаліраваны стол, пасярод якога праз пэўныя прамежкі часу рухаецца стужка з роўных квадрацікаў з паглыбленнямі для гадзіннікаў. Над сталом — лямпы дзённага святла. Работніцы-дзяўчаты бяруць пінцэтам ледзь прыкметныя дэталі і ўстаўляюць у корпус гадзінніка.

Альбіна Канстанцінаўна кожную аперацыю называе тэхнічным тэрмінам. На маіх вачах, праходзячы праз дваццаць рук, аснова абрастае дэталямі, і вось ужо гадзіннік цікае. Шчыра кажучы, толькі гэта мне і зразумела: не было гадзінніка — і вось ён ёсць. Усё адразу ахапіць немагчыма.

Навокал — нязвычайная для завода цішыня. Слепіць чыстата, мора сонечнага святла змякчаецца белымі шторамі... У гэтых абставінах здаецца, што дзяўчаты працуюць марудна, што іх праца не патрабуе ні ўмення, ні ведаў, ні спрыту. І дзіўна, чаму амаль усе дзяўчаты маюць сярэдняю адукацыю і, перш чым сесці на гэтае крэсла, доўга вучыліся.

Мяне непакоіць адна думка — пра што пісаць? Каб гэта быў машынабудаўнічы завод, можна было б расказаць пра сілу і спрыт рабочых. А тут... Альбіна Канстанцінаўна тым часам знаёміць з брыгадзірам Ганнай Агнеўскай.

— Гэта лепшы брыгадзір лепшай брыгады, — гаворыць яна і пытае ў Ганны: — Колькі зрабілі?

Зборка гадзіннікаў на Мінскім гадзінніковым заводзе. Зборшчыцы-комсамолкі Рэгіна Тарайкоўская (уперадзе) і Валя Філіповіч працуюць дакладна і хутка.

ЗЯЛЯТЫЯ РУКІ

А. АСПЕНКА

— Шосты дзесятак канчаем.

— Гэта мала ці многа? — пытаюся.

— Зважаючы на тое, колькі гадзіннікаў вернецца на пераробку. А наогул добра, — усміхаецца Ганна Агнеўская.

У канцы канвеера сядзіць дзяўчына ў беласнежным халаце і ўважліва разглядае маленькі наручны гадзіннік «Мінск». Гэта кантралёр Люба Мельчанка. «Цяпер, — думаю, — зразумела: кантралёр бракуе гадзіннікі.

Але колькі яна забракавала?» Усё новыя здагадкі ставіць незнаёмая мне вытворчасць.

Альбіна Канстанцінаўна вядзе далей. Абাপал вузкага калідора — абітыя дзверы. Таблічкі папярэджваюць, што ўваход туды сурова забаронены. Але мой гід не зважае. За дзвярыма аказваюцца цэнтры ўпраўлення. На адной з іх — надпіс «КВС», адгадка на маё пытанне. Гэта кантрольна-выпрабавальная станцыя — адзін з важнейшых цэхаў завода. Тут за сталом сядзяць дзяўчаты з журналамі. Перад кожнай сейф з мноствам гадзіннікаў у розных палажэннях. Ад кантралёра гадзіннік трапляе сюды. Тут і вырашаецца яго лёс: пойдзе ён у магазін ці будзе вернуты на дапрацоўку. Паказанні гадзінніка правяраюць у розных яго палажэннях пры тэмпературах плюс пятнаццаць градусаў па Цэльсію. Сутачныя адхіленні не могуць перавышаць плюс або мінус мінуцы. Задача работніц станцыі — дэталёва праверыць адхіленні гадзінніка і даць сваё заключэнне. Для гэтага патрэбна ўважлівасць, дакладнасць у запісах. Зазяваешся на некалькі секунд — і гадзіннік ідзе ў брак, хоць і сабраны беззаганна. Дакладнасць-жа залежыць ад таго, як устаноўлены часткі. Незаўважаная, напрыклад, простым вокам памылка ва ўстаноўцы валаска прыводзіць да таго, што гадзіннік або спяшае, або адстае.

У адным з пакояў сабралася пасля работы група дзяўчат з брыгады Ганны Агнеўскай. Тут былі і Ліда Цярлюкевіч, і Зоя Рося, і Ірына Богапрыімцава, і Рэгіна Тарайкоўская, і Ліда Асташкевіч. У цэху яны здаваліся роднымі сёстрамі — так прыпадабняла іх вопратка. Але цяпер, калі яны скінулі халаты і касынкі, было відаць, што гэта розныя людзі. Прыпадабнялі іх толькі малады ўзрост (усе дзяўчаты нядаўна закончылі па дзевяць — дзесяць класаў) і нейкая спакойная, уласцівая толькі работніцам гадзіннікавай вытворчасці, грацыя рухаў.

На заводзе працуюць амаль выключна жанчыны, і гадзіннікі робяць жаночыя. Дзяўчаты жартуюць, што мужчыну тут цяжка заўважыць нават праз дзесяцікратную лупу.

Многія з дзяўчат брыгады Агнеўскай лічаць сябе тут старажыламі, хоць сам завод працуе толькі сем месяцаў. Яны спачатку будавалі карпусы свайго завода, а потым паехалі вучыцца ў Пензу. Вярнуўшыся ў Мінск, дапамагалі прыводзіць памяшканне завода да ладу і толькі пасля гэтага селі за канвеер.

Нам становіцца зразумела, чаму дзяўчаты з гонарам гавораць: «Наш завод».

Іх праца вельмі складаная, патрабуе багата ведаў, вопыту і своеасаблівага пачуцця — аўтаматызаванага навыку.

Ліда Асташкевіч працуе на вібрацыі. У спецыяльнае паглыбленне закладае маятнік, які прыводзіцца ў рух валаском. Машына падхоплівае вагання маятніка і ператварае іх у светавы сігнал. На чорным дыску, які хутка круціцца, успыхваюць іскры. Па частаце гэтых успышак трэба дакладна ўстанавіць: належнай даўжыні валасок ці не. Для пабочнага чалавека гэта здаецца немагчымым. Але Ліда — спрактыкаваная работніца. Яе вока па успышцы на дыску беспамылкова вызначае правільнасць устаноўкі маятніка.

Раней са словам «змазчык» мы звязвалі ўяўленне аб мурзатым чалавеку ў запэцканай вопратцы з бляшанай лейкай, з якой кроплямі сцякае на зямлю густое бурае масла. Калі мне паказалі невысокую чарнявую дзяўчыну і сказалі, што яна змазчыца, я прыняў гэта за жарт. Але Зоя Рося сапраўды аказалася змазчыцай. Праўда, пасля дзесяцігодкі яна амаль год вучылася гэтай прафесіі.

Зоя — вораг бруду. Яна можа змазваць толькі бездакорна чыстыя часткі. На канвеерным стане — дзве пуфачкі з маслам: адно ангрэнажнае, якім змазваюць рубінавыя камені, другое хадавое. Зоя змазвае маслам камені і хадавую частку. Для змазкі каменяў патрэбна кропелька масла, якая набіраецца на вострыя іголки. Ледзь-ледзь меншая або большая колькасць масла змяняе ход гадзінніка, робіць яго вялым, і тады чарговая работніца хвалюецца, а гэта садзейнічае браку. Значыць, патрэбна не большая і не меншая кропля. Але хіба вызначыш яе на вока? Вось тут і прыходзіць на выручку той аўтаматызаваны навык, які ніколі не падводзіць работніцу. Як фокуснік з завязанымі вачыма трапляе з пісталета ў цэль, кі-

руючыся толькі навыкам, так і Зоя Рося толькі пры дапамозе аднаго навыку дакладна «адважвае» кропелькі масла.

Гэты навык уласцівы кожнай работніцы. Ён патрабуе ўважлівасці і спакойнага выканання работы. Ганна Агнеўская расказвае:

— Ужо зранку можна прадбачыць, як у нас пойдзе работа. Калі мы ўсёй брыгадай падыймаемся наверх у зборачны цэх, дык ужо можна сказаць: паспяхова закончыцца сёння дзень ці не. Калі дзяўчаты нечым узрушаны, гучна гавораць, спрачаюцца — так і ведай, што шмат гадзіннікаў вернецца на папраўку. Узрушаны чалавек траціць кантроль над сваімі навыкамі. У нас быў такі выпадак. Пачалася змена. Усе дзяўчаты селі на свае месцы і адразу-ж узяліся за працу. Толькі Мар'я Забаўская ніяк не магла прымасціцца. Пытаецца за работай, у чым справа, не варта. Канвеер падаў першую дэталю. Прыёмшчыца аперацыі ад Забаўскай адразу-ж убачыла, што Мар'я сваю аперацыю выканала недакладна. Прапусціць далей — можа быць брак, сказаць Мар'і — можна

больш расхвалываць. Ад Мар'і пачалі паступаць недакладна сабраныя часткі. Канвеер захвалываўся. Мар'я спрабавала працаваць лепш, але да канца змены так і не магла сканцэнтраватца. У той дзень мноства гадзіннікаў вярнулася на пераробку. Пасля работы мы выявілі, што ў Мар'і здарылася бяда — яна згубіла сумачку з грашыма і дакументамі. Вось як адбіваецца на нашай працы настрой дзяўчат.

Такіх працавітых, дасціпных дзяўчат, як Агнеўская, тут многа. Гэта іх рукамі сёлета мяркуецца выпусціць 200 тысяч жаночых гадзіннікаў розных форм. Мінскі гадзіннік — самы мініятурны. У пакупніц ён карыстаецца заслужаным поспехам. Пройдзе пяць год, і ў строй увойдуць яшчэ пяць цэхаў. Тады завод будзе выпускаць у год да двух мільёнаў прыгожых, зручных і вельмі дакладных гадзіннікаў. Бо калі ўжо зараз маладыя работніцы так добра асвоілі вытворчасць, дык якімі майстрамі яны стануць праз пяць год!

І калі вы будзеце купляць гадзіннік «Мінск», успомніце, што яго рабілі залатыя рукі беларускіх дзяўчат.

Кантралёр-комсамолка Люба Мельчанка.
Фото П. Нікіціна.

Аляксей ПЫСІН БУДЗІЛЬНІК

Ты сама гадзіннік завяла,
Не праспаць каб лішняга і трошкі.
Пад акном бярозка, як мятла,
Хоць бяры ды размятай дарожкі.

Не гараць, не свецяцца агні,
Нібы ўсё заснула, дагарэла.
Цікае гадзіннік ў цішыні,
Сіні змрок стрыгуць нажніцы стрэлак.

Напярэймы сну твайму і снам —
Звонкі плач будзільніка жывога.
Толькі хай міне цябе трывога,
Ля калыскі я пабуду сам.

Хутка і будзільнік зазвініць,
Гул і звон рассыпаўшы ў пакоі.
Ды цябе яму не разбудзіць,
Бо прыдумаў штосьці я такое.

Ты даруй, што крышку перавёў
У напрамку іншым стрэлку тую.
Хай звніць, калі ўнясу я дроў,
Калі чай шумлівы прыгатую.

Рін'ёра на 20 хвілін

Марыё ПІНЦАУЦІ

На вела

Малюнкі Ю. Пучынскага

КАРЛО нядоўга правучыўся ў школе, ён ледзь дацягнуў да пятага класа, таму што павінен быў ісці працаваць.

У яго абмежаваны запас слоў, і яму цяжка бывае, асабліва, калі ён павінен гаварыць кампліменты. І ўсё-ж пазаўчора, стоячы на лесвіцы плошчы Іспаніі і гледзячы ў вочы Ванне, ён здзіўленым ціхім голасам, амаль шэптам, сказаў ёй:

— Ты ведаеш, я ніколі не бачыў такіх вачэй. У іх дзіўны колер: я хацеў-бы зразумець, які іменна, але я не паспяваю ўгледзецца, як колер змяняецца. Блакітны, зялёны, шэры...—І, усміхаючыся, дадаў:

— Мне нават здаецца, што я стаю з рознымі дзяўчатамі.

І Ванна, ушчыпнуўшы яго за руку, сказала:

— Яшчэ добра, што ўсе гэтыя дзяўчаты не рэзнуюць цябе адна к другой, а то дрэнна-б табе прыйшлося.

У сваёй маленькай майстэрні з іголкай у руцэ Ванна ўспамінае цяпер гэтыя словы, і яе губы расплываюцца ва ўсмешцы. Добры хлопец Карло. Усмешка Ванны выражае глыбокую пяшчоту. Яна сапраўды кахае Карло, няхай ён нават неадукаваны, дрэнна гаворыць і без далікатных манер. Калі-б ім пажаніцца!..

Ванна бярэ белую нітку, удзяе яе ў іголку і глядзіць на сукенку, якая ляжыць на сталі. Яна амаль гатова: яшчэ дзве, дзве з палавінай гадзіны работы і можна будзе надзець яе на манекен. Але ўжо і зараз можна сказаць, што сукенка цудоўная. Цудоўная? — Так! — вырашае Ванна і пяшчотна праводзіць рукой па тканіне, як быццам песцячы яе, і, здаецца, што тканіна ў сваю чаргу песціць яе руку.

Ванна ўздыхае, удзяе нітку і зноў бярэцца за шыццё. Праз хвіліну яна спыняецца і яшчэ раз глядзіць на сукенку. «Вядома,—гаворыць яна сама сабе,—калі-б я была ў стане купіць такую сукенку, было-б лёгка выйсці замуж. Вельмі лёгка і хутка, зусім як у кіно. Я насіла-б сукенку з вуалем, з доўгім вуалем у дзесяць метраў, які неслі-б двое слуг». Ванна ўсміхаецца. «Так, але калі-б я была той дзяўчынай, якая купіць сукенку, я, магчыма, не пайшла-б замуж за Карло, ён мне перастаў-бы падабацца»... Усмешка знікае. Ванна сціскае губы і злуецца сама на сябе. «Я не павінна гаварыць так. Я кахаю Карло і буду кахаць заўсёды, нават калі была-б амерыканскай мільярдэршай». І яна ведае, што гэта так.

Яна хутка шые. Калі фантазіруеш, час ляціць хутка. Ужо позна, восьм гадзін. Калі Ванна не кончыць да паловы адзінаццатай, яна спозніцца на апошні аўтобус. Праўда, гаспадыня пакінула ёй тысячу лір на таксі, сказаўшы: «Ты заслужыла іх, бядачка, таму што будзеш працаваць да позняга».

Але-ж калі ёй удалася абыйсціся без таксі, то на гэтыя тысячы лір Ванна зможа купіць сабе пару панчоў і магчыма яшчэ пачку сігарэт для Карло. Маленькі падарунак. «Я ніколі не раблю яму падарункаў,—думае яна,—ніколі, а мы-ж ужо шэсць месяцаў, як жаніх і нявеста...» Яе рукі зноў датыкаюцца да цудоўнай тканіны. «А ўсё-ж такі добра было-б мець такую сукенку...» Яна ведае цану: поўмільёна. «А я ніколі не траціла-б больш дзесяці тысяч лір». І то, сукенка ў дзесяць тысяч — гэта цэлая па-

дзея, якую трэба ўпісаць у календар, як канец вайны або як ураджайны год. Часцей за ўсё яе сукенка каштуе тысячу пяцсот, дзве тысячы лір, а часам нават менш, калі маме ўдаецца купіць астатак матэрыі на рынку ў Кампо дэй Ф'ёры.

«Табе ўсё да твару,—гаворыць мама,—у цябе такія прыгожыя тварыкі!»..

Насценны гадзіннік б'е дзевяць уда-раў. «Я спазняюся, спазняюся»,—Ванна нахіляецца над матэрыяй, іголка мільгае ў складках, бяжыць уперад, як маторная лодка ў бушуючым моры, пакідаючы за сабой белы след ніткі.

Ванна спяшаецца, як на скорасных гонках. «Спяшайся, спяшайся, а чаго ты даб'ешся? — Дваццаць пяць тысяч лір у месяц... Дваццаць — маме, потым праязны білет у аўтобус. У тваю сумку кожны дзень кладуць булку з сырам, а сталом табе служыць лесвіца на Плошчы Іспаніі.

Ванна коле сабе палец іголкай, злёгка ўскрыквае, кладзе палец у рот і смоча. Гэта ўсё з-за спешкі. Каб яе гэтую кліентку... Не магла пачакаць да заўтрашняга вечара. Ды як-бы не так! «Роўна ў дзевяці! Калі да дзевяці не атрымаю сукенку, плаціць не буду!» — перакрывае Ванна кліентку, у якой рэзкі пранозлівы голас. Потым смяецца: якая яна смешная, гэтая кліентка. Аднак і прыгожая, вельмі прыгожая: высокая, тонкая з доўгімі рукамі, такімі белымі і празрыстымі, што, здаецца, праз іх усё наскрозь відно.

«Але і я таксама стала-б прыгожай, калі-б надзела такую сукенку»,—думае Ванна.

Яна заплюшчвае вочы і бачыць сябе

на шырокай прамой вуліцы. Мужчыны ў фраках бегаюць вакол і падносяць ёй вялікія букеты кветак. Потым з'яўляецца Карло: «Божа мой, Ванна, гэта ты? Я не пазнаю цябе...» Ён гучна смяецца.

Іголка падае з рук. А, вось яна, пад сталом. Удар гадзінніка: палова дзесятай. «Я не паспею, я не паспею і вымушана буду ўзяць таксі, і тады бывае панчохі і пачка сігарэт для Карло». Вось і слязінка з'явілася зноў, але яе спыняе раптоўная думка: «А добра было-б пра-

ехацца на таксі, я ніколі яшчэ не ездзіла».

Ванна заплюшчвае вочы. Так, яна возьме таксі. Няхай трохі, хаця-б той час, калі яна едзе ў таксі, яна пажыве інакш — у свеце, дзе не існуе булак з сырам, якія ядуць на лесвіцы Плошчы Іспаніі, і дзе дваццаць пяць тысяч лір хопіць, каб паабедаць у модным рэстаране.

Яна расплюшчвае вочы. Супраць яе вялікае люстра. Але ёсць нешта такое, што псуе мару Ванны: гэта яе ўласнае аблічча. У люстры відаць латка на рукаве. Ванна ўздыхае галаву, яшчэ раз глядзіць у люстра і ёй прыходзіць думка: «Як толькі скончу, выйду на вуліцу ў гэтай сукенцы. Невялікі круг у таксі па цэнтру: літаральна некалькі соцень метраў. Гэта будзе каштаваць не больш пяцісот лір. Назад дадому, пасля таго, як павешу на месца сукенку, дабаруся пехатою; з задавальненнем прайдуся, успамінаючы па дарозе цудоўныя хвіліны, у якія адчувала сябе сін'ёрай».

* * *

«Калі ласка, сін'ёра, гэта П'яца дэль Палола. Як бачыце, я падпарадкоўваюся...» Ванна выглядае з акенца.

«Чароўна, — гаворыць яна, — вельмі прыгожа».

Шафёр прымае яе за чужаземку, за багатую турыстку.

«Вы хочаце што-небудзь выпіць, сін'ёра? Вы маеце рацыю, зараз халаднавата... Паглядзіце на той рэстаран у глыбіні плошчы. Бачыце? — Гэта «Канава». Вельмі прыгожы рэстаран. Я пачакаю.

Вось тут...» Ванна на адну хвілінку задумваецца.

«Добра, вып'ю кофе. За стойкай гэта будзе каштаваць усяго пяцьдзесят лір. Па крайняй меры там будуць элегантныя людзі, мужчыны, якія будуць любавалася «яе» сукенкай».

Высокі і худы афіцыянт у белым пінжаку адчыняе дзверы і ўсміхаецца невыразнай усмешкай. «Сюды, сін'ёра».

Ванна адказвае ўсмешкай. Яна глядзіць у напрамку бара. Афіцыянт спыняецца: «Сюды, сін'ёра».

Цёплая хваля ўздымаецца ўгару, засцілае твар Ванны. Яна ідзе за афіцыянтам. Вось і зала з канапамі і крэсламі, якія абшывы чырвоным аксамітам. «Меню, сін'ёра?»

«Я хацела-б кавы». «Адзін кубак кавы?» Ванна апускае позірк уніз, на падлогу, але не можа спыніць прыліву крыві да твару.

Зала апусцела: пазыхаючы, выходзіць дзяўчынка дванаццаці—трынаццаці гадоў: «Купіце букецік фіялак, сін'ёра. Усяго дзвесце лір, сін'ёра».

«Не трэба, дзякуй».

«Сін'ёра, калі ласка, я так мала прадала сёння. Ну што для вас дзвесце лір!» Зноў кроў прылівае да твару. А дзяўчынка яшчэ тут, вочы яе глядзяць на Ванну сумна і разам з тым неяк незвычайна. «Можа гэта шпіёнка і запытае, чаму я так чырванее». Ванна адмыкае сумачку, шукае: вось дзвесце лір, якія дала ёй мама. «На той выпадак, калі табе будзе дрэнна і захочаш выпіць чаго-небудзь... Вядома, будзе лепш, калі ты іх не патраціш». І яна ніколі іх не траціць. Гэтыя дзвесце лір ляжаць у яе ў сумачцы ўжо месяц. «Няхай благаславіць вас бог, сін'ёра». Дзяўчынка бярэ грошы і выходзіць.

Уваходзіць афіцыянт. «Ідзі прэч. Хто ўпусціў цябе? Выбачайце, сін'ёра».

Позірк Ванны падае на насценны гадзіннік: поўнач. А таксі чакае. «Дайце рахунак, калі ласка». Яна бярэ кубак і падносіць яго да рота. «Сін'ёра п'е каву без цукру?» Ванна адчувае горыч у роце і ў той-жа час зноў чырванее.

«Так, без цукру... Калі ласка, рахунак». «Адну хвілінку...» Афіцыянт выходзіць. Стрэлка гадзінніка прасоўваецца наперад, бягуць хвіліны. «Дзе-ж ён?» «Трыста лір, сін'ёра». Ён бярэ тысячу лір, зноў выходзіць. «Зараз я прынясу вам рэшту».

Позірк Ванны прыкаваны да стрэлкі.

«Вось чатырыста, пяцьсот лір...»

Яна адчувае на сабе позірк афіцыянта, сціскае вусны, але і на гэты раз не можа стрымаць прыліў крыві. Яна пакідае сто лір на сталі.

Бягом перабягае вуліцу. Шафёр адчыняе перад ёй дзверцы і садзіцца на месца.

«Што-небудзь здарылася, сін'ёра? Можа быць які-небудзь хуліган...»

Ванна затрымлівае дыханне, праводзіць рукой па ілбу, адкідае назад валасы. «Мне хочацца пеша дайсці да гасцініцы. Вечар такі добры і...»

«Як хочаце, сін'ёра. Тысяча лір...»

Нябачная рука бярэ Ванну за горла. «Але-ж мы праехалі ўсяго толькі некалькі соцень метраў...»

Усмешка знікае з вуснаў шафёра. Голас становіцца грубым. «Але я-ж поўгадзіны чакаў вас тут. Рукі Ванны нервова капаюцца ў сумцы, але нічога не могуць знайсці. Позірк шафёра стано-

віцца ўсё больш суровым. Ванне хочацца павярнуцца і пабегчы. «У мяне толькі шэсцьсот лір...» «Нічога, сін'ёра. Я правяду вас да гасцініцы і вы заплаціце астатня...»

«Але ў мяне наогул толькі шэсцьсот лір».

Шафёр амаль вырывае з рук Ванны асігнацыі па сто лір. «Добра, няма чаго сказаць... І зрабіць такую штуку самой, бедняком! А яшчэ сін'ёра...» Скрозь зубы чуецца лаянка. Шафёр ускочвае ў машыну і ад'язджае прэч.

Ванна бяжыць да сваёй майстэрні. «Чаго спяшаешся, прыгажуня!» — крычыць ёй услед нейкі тып. Цяпер сукенка ўжо здаецца Ванне цеснай, ёй хочацца хутчэй скінуць яе, надзець на манекен і зноў адзецца ў свае рэчы. Яна ўжо падыходзіць да майстэрні. Адкрывае сумачку, але не знаходзіць ключа. Дзе-ж ён? Божа мой, яна, выходзячы, зачыніла дзверы! Яна пацягнула дзверы да сябе, але ключ там, унутры, на сталі, і яна не зможа ўвайсці. Ванна апускаецца на прыступку і плача, але скрозь слёзы яна ясна бачыць фінал: яе зволяць і можа нават абвінавацяць у пакражы. А як яна вернецца дадому? Яе ўсхліпы пераходзяць амаль у распачны лямант. Начны холад абпальвае ёй скуру і пранізвае ўсё цела.

«Ванна, Ванна, што ты робіш?» Гэта Карло прыехаў на веласіпедзе. Ён бярэ яе за рукі, заглядае ў твар. «Дзе ты была? І гэтая сукенка...»

Ванна хапае яго за плечы. «Я ўзяла яе, — гаворыць яна, — а цяпер у мяне няма ключа, я пакінула яго ў пакоі. Карло, Карло!..»

Карло глядзіць на яе шырока расплюшчанымі вачыма.

«У мяне няма ключа, мяне зволяць...» Карло ўсё яшчэ не разумее, а пасля ўсміхаецца. «Пакінь, я зусім нічога не разумею, што з табой здарылася. Але калі ты хочаш увайсці, гэта вельмі лёгка зрабіць. Бачыш, акно на першым паверсе адчынена». Ванна аглянулася.

«Стань мне на плечы. Так будзе лягчэй. Толькі хутчэй. Дома хвалююцца. Мяне паслалі па цябе...»

Праз некаторы час Ванна ўжо ў сваёй сукенцы. Яна вяртаецца дадому, але не на таксі, як думала, а побач з Карло на яго веласіпедзе.

Пераклад з італьянскай мовы
Е. БЛІНОВАІ

27 ЖНІЎНЯ 1956
года спаўняецца
стагоддзе з дня

нараджэння ўкраінскага
пісьменніка, вучонага і
грамадскага дзеяча Івана
Якаўлевіча Франко. Па
рашэнню Сусветнага Сове-
та Міру гэтая знамяналь-
ная дата шырока адзнача-
ецца ва ўсім свеце ў ліку
вялікіх культурных гада-
він. Прагрэсіўнае чала-
вечтва аддае даніну глы-
бокай павягі барацьбіту
за вышэйшыя грамадскія
ідэалы — за мір, свабоду
і шчасце народаў, за сва-
боду і шчасце кожнага
чалавека-працаўніка.

Жыццё і дзейнасць
Івана Франко працягалі ў
цяжкіх і складаных умо-
вах Галіцыі другой паловы
XIX — пачатку XX
стагоддзя. Гэтая частка
гвалтоўна адабранай
спрадвеку ўкраінскай зям-
лі стагнала пад каланіяль-
ным прыгнётам Аўстра-
Венгерскай імперыі, пад
цяжарам сацыяльнага
і нацыянальнага прыгнё-
ту. Сын селяніна-каваля,
ускормлены цвёрдым му-
жыцкім хлебам, Іван
Франко ўжо з юнацкіх
год свядома становіцца на
шлях рэвалюцыйнай ба-
рацьбы супраць неспра-
ведлівага грамадскага ла-
ду. «Галоўны ўпор рабіў
заўсёды, — пісаў сам
Франко, — на заваёвы
агульначалавечых правоў, бо ве-
даў, што народ, здабываючы сабе
агульначалавечыя правы, тым са-
мым здабывае і нацыянальныя
правы».

Гэтыя грамадска-палітычныя
погляды Франко — рэвалюцыйна-
га дэмакрата — фармаваліся пад
вельмі моцным уплывам вызвален-
чага руху працоўных Расіі і За-
ходняй Еўропы, пад уплывам пра-
грэсіўнай грамадскай думкі таго
часу. Ён глыбока і арганічна за-
свой ідэйную спадчыну рускіх і
ўкраінскіх рэвалюцыйных дэма-
кратаў, быў адным з першых
ўкраінскіх грамадскіх дзеячоў,
якія прымалі актыўны ўдзел у са-
цыялістычным і рабочым руху Га-
ліцыі, якія вывучалі і прапаганда-
валі працы Маркса і Энгельса. Будучы
пад няспынным наглядом паліцыі,
ён падвараўся неаднаразова
арыштам і тры разы — у
1877, 1880 і 1889 гадах — ся-
дзеў у турме. Але ні праследа-
ванні, ні арышты, ні турмы
не зламалі рэвалюцыйнага духу і
волі Франко да барацьбы. Пазней
ён наладжвае сувязь з большэвіц-

ІВАН ФРАНКО

кім друкам, вивучаючы, у пры-
ватнасці, камплекты ленинскіх га-
зеты «Іскра». Іван Франко ад
усяго сэрца вітаў народную рус-
кую рэвалюцыю 1905 года.

Літаратурна-эстэтычныя погля-
ды Франко вынікалі з яго грамад-
ска-палітычных і філасофскіх по-
глядаў. Як і Чэрнышэўскі, Дабра-
любаў, Шэўчэнка і іншыя рускія і
ўкраінскія рэвалюцыйныя дэма-
краты, Франко змагаўся за рэа-
лізм і народнасць літаратуры, лі-
чачы, што асноўная задача і мэта
літаратуры — служыць народу,
яго інтарэсам і імкненням.

Іменна працоўны народ, яго
жыццё і барацьба заўсёды былі ў
цэнтры ўвагі Івана Франко. Бес-
смяротная яго заслуга заключаец-
ца ў тым, што ён намаляваў у
сваіх творах яркі і магутны вобраз
народа — сапраўднага стваральні-
ка гісторыі, стваральніка матэры-
яльных і духоўных каштоўнасцей,
носьбіта прагрэсу. Тэма народа
з'яўляецца галоўнай у зборніку
вершаў Франко «Вяршыні і нізі-
ны» (З «Вяршынь і нізін» —
1887 г.) Гэты зборнік належыць
да ліку самых выдатных дасягнен-

няў ўкраінскай дакаст-
рычнай паэзіі. Вер-
шам-пралогам «Гімн»
Франко ўвёў ва ўкраін-
скую паэзію вялікае сло-
ва «рэвалюцыянер», апеў
сілу рэвалюцыйнага духу
народаў.

У Франко ёсць выдат-
ны верш «Каменеломы»
(«Каменяры»). Каменело-
мы — гэта вялікая армія
барацьбітоў за светлую
будучыню народа, яго
лепшыя сыны, згуртава-
ныя адзінай вялікай ідэяй
свабоды, якія прабіваюць
новыя шляхі жыцця.
Франко бачыў сваё месца
ў радах слаўнай арміі ба-
рацьбітоў-каменеломаў і
па праву заняў яго. У
свядомасці ўкраінскага і
іншых народаў вобраз Вя-
лікага Каменелома (Вя-
лікага Каменяра) і вобраз
Франко сталі непадзель-
нымі.

Іншыя зборнікі паэ-
тычных твораў Франко —
«Завяўшае лісце» («Зів'я-
ле ліста»), «Мой Ізма-
рагд» («Мій Ізмарагд»),
«У дні журбы» («Із днів
журбы») вызначаюцца
ідэйнай глыбінёй, розна-
стайнасцю і багаццем мас-
тацкіх вобразаў. Фран-
ко — аўтар раду паэм
філасофскага, філасоф-
ска-гістарычнага, гісто-
рыка-бытавога і саты-
рычнага характару. Жам-
чужынамі яго паэтычнага таленту
з'яўляюцца паэмы «Майсей» і
«Іван Вішэнскі».

Дзевяць апавесцей і звыш ста
навел і апавяданняў — вось якая
спадчына Франко-празаіка. Гэта
цэлая эпоха ў гісторыі развіцця
ўкраінскай рэалістычнай прозы.
Жывучы адным жыццём з працоў-
ным народам, Франко глыбока ад-
люстравваў у сваёй творчасці сут-
насць грамадскіх працэсаў у пе-
рыяд бурнага развіцця капіталіз-
ма. Франко першы не толькі ва ўк-
раінскай, але і ў сусветнай літара-
туры стварыў поўнакроўныя воб-
разы рабочых як прадстаўнікоў
узыходзячага класа, які выступіў
на бой супраць капіталістычнага
прыгнёту і эксплуатацыі. Вялікі
цыкл празаічных твораў Франко з
жыцця рабочых — зборнік апавя-
данняў «Барыслаў», апавесці «Ба-
рыслаў смяецца» і «Воа constric-
tor» — гэта палатно вялікай аба-
гульняючай сілы, гэта цэлая гісто-
рыя развіцця капіталізма ў Га-
ліцыі 70—80 гг. мінулага стагод-
дзя. З велізарнай мастацкай і ідэй-

най сілай пісьменнік ускрыў немі-
нучае пры капіталізме разарэнне
сяла, намаляваў страшэнныя кар-
ціны нечалавечага жыцця нована-
роджанага класа — пролетарыяту.
Створаныя пісьменнікам на пад-
ставе жыццёвага матэрыялу воб-
разы капіталістычных драпежні-
каў выраслі ў злавесны сімвал
капіталізма. Пісьменнік праўдзіва
адлюстраваў першыя крокі рабо-
чага вызваленчага руху, яшчэ
слабага і малаарганізаванага, але
ў перспектыве немінуца пера-
можнага.

У шматлікіх творах з сялянска-
га жыцця Франко развіў традыцыі
крытычнага рэалізма рускай і ук-
раінскай літаратуры. Жыццё вёскі
ён паказаў у непарыўнай сувязі з
жыццём горада, падкрэсліваючы
ўплыў прагрэсіўнай ідэалогіі ра-
бочых на ідэалогію сялянства.

Франко не пакінуў у баку і
жыццё інтэлігенцыі, якая тады ў
пераважнай большасці была далё-
кай ад народа. Ён кляіміў яе ўгод-
ніцтва перад уладамі, чынашана-
ванне, прадажнасць. Адначасова
пісьменнік ствараў станоўчыя воб-
разы інтэлігентаў, якія аддаюць
свае сілы і талент служэнню наро-
ду.

Рысамі сапраўднага наватарства
адзначана дзейнасць Франко-саты-
рыка. У сваіх сатырычных апавя-
даннях і вершах ён выступаў су-
праць аўстра-венгерскіх каланіза-
тараў, польскай шляхты, украін-
скіх буржуазных нацыяналістаў.
Загалоўак аднаго з сатырычных
апавяданняў Франко «Свінская
канстытуцыя» стаў крылатым вы-
разам для характарыстыкі ўсёй
Аўстра-Венгерскай канстытуцый-
най манархіі.

Франко стварыў выдатны ўзор
украінскай гістарычнай прозы. У
яго аповесці «Захар Беркут», якая
прысвечана гераічнай барацьбе на-
шых продкаў супраць мангола-та-
тарскага нашэсця, ідэя еднання
рускай зямлі і рускага народа
знайшла высокамастацкае ўвасаб-
ленне.

Вялікае значэнне для развіцця
украінскага тэатра мае драматур-
гічная дзейнасць Франко. Драма
«Украдзенае шчасце» належыць
да лепшых твораў не толькі Фран-
ко, але і ўсёй украінскай дакаст-
рычніцкай драматургіі. Іван Фран-
ко заўсёды быў актыўным аба-
ронцам права жанчын на свабод-
нае духоўнае развіццё, на асабі-
стае шчасце. Адзін з цэнтральных
вобразаў п'есы — Ганна — стаіць
у галерэі самых прывабных жано-
чых вобразаў нашай класічнай лі-
таратуры.

Вялікая заслуга Франко, як і
Шэўчэнкі, заключаецца ў тым,
што яны стаялі на чале украін-
скага літаратурнага працэсу, сва-

ёй творчай практыкай развівалі
украінскую літаратурную мову,
вывелі украінскую літаратуру і
украінскую мову на сусветную
арэну.

Шмат зрабіў Франко і для наву-
кі. Ён пакінуў вялікую колькасць
навуковых прац амаль ва ўсіх галі-
нах грамадскіх навук. Ён быў вы-
датным фалькларыстам, глыбокім
тэарэтыкам літаратуры, добрым
знаўцам гісторыі і літаратур наро-
даў свету, гісторыкам, эканамі-
стам. За свае работы ён быў уда-
стоены вучонай ступені доктара
філасофіі і доктара рускай сла-
веснасці, быў членам этнаграфіч-
ных навуковых таварыстваў Аў-
стрыі, Чэхіі.

У другой палове XIX і ў па-
чатку XX стагоддзя Франко быў
сапраўдным цэнтрам, вакол якога
групаваліся прагрэсіўныя украін-
скія пісьменнікі. Ён па-бацькоўску
выхоўваў талент Лесі Українкі,
Васіля Стэфаніка, Марка Чарэм-
шыны, Леся Мартовіча і многіх ін-
шых.

Іван Франко быў сапраўдным
тытанам працы. Поўны збор яго
твораў заняў бы сто, калі не
больш капітальных тамоў. Гісто-
рыя сусветнай культуры ведае
вельмі нямнога дзеячоў, якія па-
кінулі такую вялікую спадчыну.

Шматгранная дзейнасць Фран-
ко — рэвалюцыйнага дэмакрата,
пісьменніка, грамадскага дзеяча,

вучонага, мысліцеля, мела вы-
ключную мэтанакіраванасць. Ён
усю яе паставіў на службу інтарэ-
сам працоўнага народа, усё жыццё
выступаў супраць усіх і ўсялякіх
форм прыгнечання. Франко ня-
стомна змагаўся за ўз'яднанне
украінскага народа. Ён быў палы-
мянным прыхільнікам брацкага
еднання рускага, украінскага, бе-
ларускага і ўсіх свабодалюбівых
славянскіх народаў. Паслядоўны
інтэрнацыяналіст, ён аддаваў свае
сілы справе кансалідацыі прагрэ-
сіўных сіл народаў у барацьбе су-
праць эксплуатацый, за свабоду,
роўнасць, брацтва.

Іван Франко не дажыў да Вялі-
кай Кастрычніцкай соцыялістыч-
най рэвалюцыі, калі пачалася эпо-
ха новага жыцця. Ён памёр у 1916
годзе. Але свабодныя народы вялі-
кага Савецкага Саюза не забыва-
юць генія украінскага народа, які
аддаў сваё гераічнае жыццё ба-
рацьбе за светлую будучыню. Яго
творы выдаюцца мільённымі тыра-
жамі на дзесятках моў. Створа-
ны музеі Франко на Украіне і за
акіянам, у Канадзе. Імем Франко
названы Львоўскі ўніверсітэт, за-
воды і школы, калгасы і тэатры.
Вобраз Вялікага Каменяра паўстае
зараз перад намі ва ўсёй сваёй сі-
ле і харакце.

Л. МАХНАВЕЦ,

кандыдат філалагічных навук.

Іван ФРАНКО

ЖУРАЎЛІ

Клінам жураўлі ляцяць
У паднябессі дзесьці,
Сталі радасна крычаць,
Пачалі наўкол скакаць,
Заспявалі дзеці:

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Ім даведацца карціць,
Бач, глядзяць са страхам:
Клін закружыцца ў пуці,
Ці наперад паляціць
Тым-жа верным шляхам?

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Паляцелі нацянькі
Жураўлі удалеч,
А малыя хлапчuki
Доўга-доўга, з-пад рукі
Услед ім паглядалі:

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

«Бач, няпраўду нам калісь
Бабкі гаварылі!
Бо ад песні жураўлі
Не спусціліся к зямлі,
Шляху не змянілі!»

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Праўда, дзеці, не ўсё так,
Як бабуля кажа,
Гэта казка — першы знак,
Першы вопыт ваш, аднак,
Праўду ён пакажа.

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Выдуманая шмат прыкмет
Цёмным чалавекам.
Зацямяюць яны свет
І шляхі да ясных мэт
Блытаюць спрадвеку.

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Дзецям з цемры ланцугоў
К праўдзе не прабіцца!
Горш за гэтых жураўлёў
Будзеце з-за марных слоў
Увесь свой век кружыцца.

Курлы, курлы, жураўлі,
Ваша маці на зямлі!

Пераклад з украінскай мовы
Міколы Аўрамчыка

Дзяўчына ў стэпе

Яўген ВАСІЛЕНАК

Апавяданне

Малюнкi П. ЛІДЗІНА

НІХТО не думаў, што паштальён Ілья Цыбін гэтак забавіцца ў трэцяй брыгадзе. Адсюль, з цэнтральнай сядзібы соўгаса «Гвардзейскі», да трэцяй брыгады было дваццаць кілометраў, і Ілья звычайна вяртаўся на пошту сама болей у дзве гадзіны. А зараз пайшла ўжо чацвёртая гадзіна, а яго і чуткі не было. Між тым трэба было везці пошту ў другую брыгаду. Акрамя звычайнай карэспандэнцыі, сёння меліся туды дзве тэлеграмы, і адна з іх тэрміновая — трактарысту Леаніду Анікіну.

Адсунуўшы ад сябе лічыльнікі, начальнік паштовага аддзялення Шылыкоўскі злосна сказаў:

— Аднак, дзе-ж гэта ён бадзяецца, ёлкі-палкі! Відаць, для яго зусім перастала існаваць такое паняцце, як працоўная дысцыпліна. От закачу яму вымову, тады будзе ведаць, колькі каштуе фунт ліха!

Ніхто з супрацоўніц нічога не адказаў Шылыкоўскаму. Адна толькі прыёмшчыца Тамара Славікава, бялавая дзяўчына з яснымі шэра-блакітнымі вачыма і пухленькімі шчочкамі, ціха прамовіла:

— Можна, з ім у дарозе што здарылася. Конь-жа ў яго стары, ледзь ногі цягае. Не конь, а адно непаразуменне.

— А хоць і стары, дык што? Дагэтуль можна было і пеша дацягціся, ёлкі-палкі!

Пачакалі яшчэ хвілін пятнаццаць. Тамара выйшла на вуліцу, паглядзела ў той бок, адкуль павінен быў прыехаць Ілья Цыбін. Вуліца была пустая, нічога падобнага на фурманку не было відна.

Дзень быў марозны. Мяла лёгкая замець. Па небе плылі кучаравыя аблогі; яны здаваліся пеннымі хвалямі на неабсяжным сцюдзёным моры.

Пацэпваючыся ад холаду, Тамара вярнулася ў кантору.

— Ну?... сустрэў яе пытаннем Шылыкоўскі. У яго голасе было столькі надзеі, што Тамара не адважылася сказаць яму «няма».

— Давайце я занясу,— нечакана прамовіла яна і сама спалохалася гэтых сваіх слоў.

— Пеша? Гэтага яшчэ не хапала!

— Тут-жа недалёка, адных толькі сем кілометраў,— хутка стала гаварыць Тамара, пераконваючы галоўным чынам самую сябе.— Гэта зусім недалёка, я летам хадзіла туды.

— То-ж летам. А цяпер зіма, ёлкі-палкі. І на вечар вунь ужо бярэцца.

— Пакуль сцямнее, я дабягу. Я дарогу добра ведаю. А начаваць застануся там. Мне не будзе страшна, не.

Начальнік строга паглядзеў на Тамару, памаўчаў крыху, потым няўпэўнена сказаў:

— Можна, той лайдак яшчэ вернецца. Пачакаем.

Тамара стала запаўняць рэстр, штохвіліны пазіраючы на гадзіннік. А палове пятай яна сказала:

— Ну, я пайду. У сумку ўсё паклалі? Давайце тэлеграмы, я іх пакладу асобна.

Шылыкоўскі чамусьці ўздыхнуў. Але ні прычыць ёй, ні адгаварваць яе не стаў.

— То вазьміце з сабою хоць Чыжыка. Усё-ж веселей будзе.

Пачуўшы сваю мянушку, высокі брылясты сабака, помесь сетэра з дварнягам, які сядзеў каля грубкі, заляпаў хвостом па падлозе і павярнуў галаву ў бок Шылыкоўскага. Потым, нібы зразумеўшы, прашто ідзе газорка, перавёў позірк на Тамару.

Нехта з супрацоўніц пошты ледзь не сілаю прымусіў Тамару скінуць шарсцяную хустку і надзець вушанку. Прыбіральшчыца Наталля Анісімаўна сцягнула з яе паліто і апра-

нула ў свой кажух. Цяпер, у кажуху і валёнках, з шапкаю-вушанкаю на галаве, Тамара стала падобна на хлапчука-падлетка.

— Пайшлі, Чыжык,— весела сказала Тамара.— У другую брыгаду, ведаеш? Гэта зусім блізка. Мы з табою ў момант дойдзем. Гэта зусім, зусім блізенька.

Яна перакінула цераз плячо рамень вялікай і даволі-такі цяжкай сумкі, адчыніла дзверы. Чыжык праціснуўся першым і, апынуўшыся на волі, для парадку брахнуў разы са два.

Шылыкоўскі выйшаў праводзіць яе. Вецер за гэтыя поўгадзіны стаў мацнейшы. Замець паднялася вышэй, снег белай каламуццю круціўся ўздоўж вуліцы. Шылыкоўскі паглядзеў на неба, нахмурыўся.

— Не падабаюцца мне гэтыя аблогі... А мо' перадумаецца?

— Пошта не мае права спазняцца, вы самі вучылі нас гэтаму. Да пабачэння, Сцяпан Васільевіч!— ужо на хаду крыкнула Тамара.

Чыжык трухаў наперадзе. Ён падкурчыў хвост, апусціў галаву і цяпер не здаваўся ўжо такім высокім і дужым, як раней.

— Смялей, Чыжык-пыжык,— сказала Тамара. Але як і тады, яна гэтымі словамі падбадзёрвала галоўным чынам самую сябе.

Сумка ўвесь час намервалася ссунуцца са спіны на бок, і ледзь не штохвіліны прыходзілася папраўляць яе, каб яна не замінала ісці. Пакуль быў пасёлак, ісці было даволі лёгка. Вецер не паспеў яшчэ на месці значных сумэтаў, яны толькі дзе-ні-дзе перагараджалі дарогу спічастымі пагорачкамі, цераз якія зусім не цяжка было пераступіць. Але як толькі скончылася вуліца і перад вачыма распасцёрся бязмежны сцюдзёны стэп, Тамара адразу пашкадавала, што наважылася рушыць у такую дарогу. Тут, у стэпе, вецер быў значна мацнейшы, і здавалася, што ён мацнее з кожнай хвілінай.

Тамара прыпынілася і паглядзела назад. Домікі пасёлка былі ўжо амаль не бачны,— іх схавала ад вачэй суцэльная снежная заслона.

— Удзень было дваццаць два градусы,— падумала Тамара.— А зараз, мусіць, і ўсіх трыццаць набярэцца.

Між тым, вецер і сапраўды мацней. Замець паднімалася ўсё вышэй, яна пагражала ператварыцца ў завею. Усё часцей пачалі трапляцца на дарозе сумёты, і ногі правальваліся ўжо ў іх да шчыкалатак.

— Абы толькі не буран,— падумала Тамара.— Бо бурану я не вытрымаю. Яго ў стэпе ніхто не вытрымае. А завея не страшная. Яна нават для мяне не страшная.

Стала значна цямней, бо змяркалася хутка. Дарога ўжо толькі ўгадвалася, ісці было ўсё цяжэй. Сумёты раслі і раслі, ператвараючыся ў вялікія гурбы.

— Абы толькі не буран,— зноў падумала Тамара, закідаючы ў каторы раз сумку за спіну.— Бо тэлеграму Анікіну трэба даставіць абавязкова. Напэўна, у ёй што-небудзь дужа важнае. Магчыма, да яго хто-небудзь едзе. Да мяне-ж таксама нядаўна прыязджала мама, паглядзець, як мы тут жывем на цаліне. Вось, напэўна, і да яго сабралася старая. То трэба будзе яму ехаць заўтра на станцыю сустракаць. Я-ж таксама ездзіла сустракаць маму.

Думкі пра маці, пра славу тага трактарыста з другой брыгады Леаніда Анікіна цалкам завалодалі дзяўчынаю, і ёй нават пачало здавацца, што вецер стаў цішэйшы, і мароз цяпер не такі ўжо моцны, як раней. І яна не прыкмячала, што ідзе ўсё марудней і марудней і што Чыжык усё часцей неспакойна азіраецца на яе...

Тамара Славікава была даўно і безнадзейна закаханая ў Леаніда Анікіна, першага трактарыста соўгаса «Гвардзейскі». Прыехаў у соўгас ён летам, перад жнівом, і адразу стаў славу тасцю. Анікін лёгка апырэдзіў усіх механізатараў, і імя яго пачало з таго моманту грымець ва ўсіх радыёперадачах, друкавацца ва ўсіх газетах, і фатаграфія яго не сыходзіла з дошкі гонару, што стаяла на цэнтральнай сядзібе, якраз на супраць паштовага аддзялення. Тамара бачыла яго ўсяго толькі два разы. Аднойчы ён завітаў на пошту і папрасіў у яе дзесяць канвертаў. Яна паглядзела на яго і раптам уся зачырванелася. Хутка апусціўшы вочы, яна потым не магла ўжо знайсці ў сабе рашучасці паглядзець на яго яшчэ раз. А Анікін тым часам нетаропка ўзяў свае канверты, асцярожна паклаў іх у кішэню і спакойна пайшоў да выхаду. І дзе там было ведаць яму, якую буру ўнёс ён у душу дзяўчыны сваім прыходам!.. Другі раз Тамара ўбачыла Леаніда на новагодняй вечарыны. Трактарыст быў у гэты вечар чамусьці сумны, ён ні з кім не танцаваў, ды і размаўляў мала з кім. Тамары таксама стала сумна, яна гатова была расплакацца.

За ўвесь гэты час ёй так і не выпала пазнаёміцца з Анікіным...

Цяпер яна нясе яму тэлеграму. Яна нясе і другім вестачкі — пісьмы, паштоўкі, бандэролі, паведамленні на псылкі, — так, яна шмат каго ўзрадуе сёння сваім з'яўленнем у другой брыгадзе; аднак самаму першаму Тамара ўручыць пашланне яму, Леаніду Анікіну. І няважна, што ў стэпе лютуе непагадзь, што вецер так і стараецца збіць з ног, што сумёты на дарозе ўсё растуць і растуць, — яна ўсё адно пойдзе!.. Вось толькі перадохне крышачку, трошкі аддыхаецца, і тады зноў пойдзе, зноў будзе прабівацца ўперад.

Апусціўшыся на снег, Тамара адразу адчула, наколькі яна стамілася. Нылі ногі, ламіла паясніцу, звінела ў вушах. А яна-ж, напэўна, яшчэ і поўдарогі не прайшла...

Побач стаяў Чыжык. Ён пацёрся галавою аб яе бок, потым зазірнуў ёй у твар. Яна ўбачыла яго вочы зусім блізка — яны былі трывожныя, неспакойныя.

— Я зараз, Чыжык, я зараз,— прамовіла Тамара.— Вось адпачну кропельку і зноў пайду. Я пайду, ты не думай. Мне абавязкова трэба пайсці, мяне там чакаюць...

Ёй успомніліся словы Шылыкоўскага, калі ён сказаў, што яму не падабаюцца гэтыя сённяшнія аблогі. Тамары яны таксама тады не спадабаліся — яны былі нейкія злавесныя і займалі сабою ўсё неба ад гарызонта да гарызонта. Але цяпер іх не відаць, цяпер ужо наогул нічога не відаць, акрамя снегу, які ўсюды — і ўнізе, і наверху, і перад вачыма, і ззаду, — усюды толькі ён адзін.

Дыхаць было ўсё цяжэй. Густым інеем пакрыліся бровы, на завязаных пад падбародкам вушах шапкі нараслі ледзяшы. А сумка ўсё ссоўвалася і ссоўвалася са спіны, і папраўляць яе неставала ўжо сіл.

— Пачакаем, Чыжык,— папрасіла Тамара.— Давай трошкі перачакаем. Калі-б не гэтая сумка...

Але Чыжык не слухаўся. Вязнучы ў снезе па самы живот, ён упарта ішоў уперад, і сілы у яго было, відаць, усё яшчэ значна больш, чым у Тамары.

...Пругкая хваля бурану наляцела аднекуль збоку, і Тамара так добра і не зразумела, адкуль іменна — справа ці злева. Напор яе быў настолькі моцны і накінулася яна гэтак нечакана, што Тамара нічога не паспела асэнсаваць. Яна толькі адчула, як штосьці падхапіла яе, нібыта нават падняло ад зямлі, але ногі зачэпіліся за нешта, і яна з усяе сілы плюхнулася ўсім целам. Вакол усё стагнала, кіпела, нешта секла па твары, і нейкі цяжар усё мацней давіў на яе.

І Тамара застагнала. Застагнала не ад болю, — ад усведамлення безнадзейнасці і безвыходнасці свайго становішча. Яна добра ведала, што такое буран у Акмолінскім стэпе. Гора чалавеку, якога засцігне ён у дарозе! Адзінокаму падарожніку нізавошта не прабіцца праз суцэльную калатушу з ветру, снегу і марозу. Усё вакол яго як штармавое мора, і ён — бездапаможная трэска ў гэтым моры.

Тамару пачаў калаціць аэноб. Цяпер не памагалі ўжо ні кажух, ні ватовыя штаны, ні шапка-вушанка. Здавалася, што яны перасталі грэць, і холад лёгка пранікае скрозь іх.

Невядома было, дзе Чыжык і што з ім. Калі-б ён знаходзіўся побач, усё-ж было-б лягчэй. Усё-ж не такая была-б адзінота.

Яна паспрабавала падняцца. Але вецер адразу збіў яе з ног, і яна зноў упала на балючае плячо. Войкнуўшы, Тамара перавалілася на правы бок, і сцішылася. Не было сэнсу змагацца з гэтай навалаю. Усёроўна яна адолее Тамару — слабую, безбаронную дзяўчыну.

Нечакана Тамара адчула каля свайго твару нешта шурпатае і цёплае. У той-жа момант пачулася лёгкае скавытанне.

— Чыжык, мілы,— шэптам сказала Тамара.— Ты тут... Мілы мой Чыжык!

Чыжык заскуголіў мацней і ткнуўся сваёй мысаю ў самы твар ёй. Тамара прытулілася шчакою да шурпатай заінелай мысы сабакі, абняла яго рукою і заплакала.

— Мілы мой Чыжык!..— зноў і зноў паўтарала яна.— Мілы мой Чыжык!..

Больш у яе не было слоў, але і гэтыя выказвалі ўсё, чым было зараз поўнае яе сэрца.

Між тым Чыжык стаў на ногі, і Тамара адчула, што ён падаецца ўсім тулавам уперад. Яна зразумела, што Чыжык заклікае яе рушыць далей.

Яна сабрала ўсе свае сілы і паспрабавала падняцца на ногі. Гэта ўдалося ёй не адразу. Суставы нібы замерзлі, і сагнуць або разгнуць іх каштавала немалых намаганняў. Калі яна, нарэшце, паднялася, ёй спатрэбілася яшчэ багата часу, каб выпрастацца.

Сілы, здаецца, зусім пакінулі яе. І, напэўна, яна вась-вось упадзе, і тады ўжо больш не паднімецца. Адчуваючы гэта, Тамара з нейкім дзёрзкім выклікам усё ступала і ступала ў снег...

Але вась снежная заслона нібы прарвалася на нейкі момант і недзе наперадзе мільгануў далёкі агеньчык. Ён адразу-ж пагас, але потым мільгануў яшчэ раз, і яшчэ.

— Чыжык,— паклікала Тамара, прыпыняючыся.— Бачыш, Чыжык?

Сабака радасна забрахаў. Ён падбег да Тамары, пакруціўся вакол яе, а потым зноў рушыў уперад.

Аддыхаўшыся трохі, Тамара падалася за ім. Але ёй прыходзілася ўжо ледзь не праз кожную хвіліну спыняцца, каб хоць крыху адпачыць. Ногі зусім не хацелі слухацца, яны

падкошваліся на кожным кроку. І, як на тое, агенчык знік і болей не запальваўся.

Калі яна спынялася надоўга, да яе падыходзіў Чыжык і нецярпліва і трывожна штурхаў яе ў бок. У зубах у яго па-ранейшаму быў рамень сумкі.

Яна амаль не помніла, як дацягнулася да першага вагончыка. У галаве ў яе быў нейкі туман, думкі блыталіся. І ўсё мацней авалодвала ёю пачуццё мласці, яно захліствала яе, засціла розум. У памяці і засталася толькі адно — змаганне з гэтай мласцю, імкненне не паддацца ёй.

Вокны ў вагончыку былі цёмныя, людзі там ужо спалі. Тамара звалілася, не дацягнуўшыся пяці крокаў да дзвярэй. І, падаючы, чула ў апошняй успышцы прытомнасці, як заўзята брахаў пад акном Чыжык.

Ачнулася Тамара ў цёплым светлым пакойчыку, які быў поўны людзей. Яна ляжала на тапчане, і нечыя рукі асцярожна здымалі з яе шапку, а яшчэ нечыя расшпільвалі кажух, а нехта сцягваў валёнкі. Вусаты мужчына падносіў да яе рота конаўку духмянага гарачага чаю. Была цішыня, і людзі гаварылі шэптам.

З нашай пошты

„ЗАЛАТЫ КЛЮЧЫК“

ХМУРЫМ днём ранней вясны па Цаглянай вуліцы паспешліва крочыла мне насустрач невялікая жанчына ў пярэстай хустачцы. Вецер расхінуў полы яе шэрага паліто, але жанчына спяшалася і не звяртала ўвагі на гэта.

Я ўжо зварочвала ў свой завулак, калі мне гукнулі наўздагон: «Як віценькавы вочкі?» Гэта была наш участковы ўрач — Мар'я Андрэеўна Уляева.

Падзякаваўшы, я адказала, што ўсё добра. У яслі нашу, а кропелькі яшчэ капаем, хоць ён неахвотна прымае гэтую працэдуру. Пасмяяўшыся з віцёнага характару, мы разыйшліся.

Мар'я Андрэеўна Уляева нашым участковым урачом стала не так даўно. Але за сваю клапатлівасць, за спрактыкаванасць і добрыя вынікі лячэння паланіла сэрцы ўсіх матак — старых і маладых, якія жывуць на двух агромністых участках, што яна абслугоўвае. Не было выпадку, каб Мар'я Андрэеўна не з'явілася па выкліку. У любое надвор'е, у любы час спяшаец-

ца яна на дапамогу да сваіх маленчкіх пацыентаў.

Мар'я Андрэеўна няспынна вучыцца, а вялікі вопыт, уменне назіраць і супастаўляць розныя сімптомы даюць ёй магчымасць правільна ставіць дыягназ. Не патрэбна штодня бегач у кансультацыю і рабіць выклік. Не, яна сама з дня ў дзень сочыць за хворым, прызначае самыя дасканалыя прэпараты, дае парады матцы, як лепш даглядаць малюга, каб і стан здароўя палепшыць і не траціць залішне сіл і сродкаў. А калі ў хваробе мінула небяспека, Мар'я Андрэеўна, аглядаючы ўважліва дзіця, кажа матцы: «Ну, заўтра я ўжо не прыду. Вось рабіце тое і сёе. А праз тыдзень прыходзьце да мяне на прыём».

Толькі што паступіла звестка, што ў адзін з дамоў увайшоў нованароджаны савецкі грамадзянін, а Мар'я Андрэеўна ўжо ідзе з ім пазнаёміцца. Трэба бачыць, якім ласкавым позіркам яна аглядае трапяткое ружовае цельца. А потым, размаўляючы з маладою маткаю, дае ёй парад, як выгадаваць малое здаровенькім.

На прыёмах у кансультацыі т. Уляевай прыходзіцца сустракацца з самымі рознастайнымі выпадкамі. Адночы ўвечары, калі

— Я не стамілася... — слабым голасам прамовіла Тамара. — Я зусім не стамілася, вы не думайце. От зараз разбіру газеты і пісьмы і пайду іх разносіць. Дзе мая сумка, вы не ведаеце? Яна была ў Чыжыка. Чыжык, дзе ты?

На грудзі ёй мякка апусціліся вялікія, яшчэ ў снезе, чыжыкавы лапы, а мыса яго прысунулася да яе твару, і доўгі шорсткі язык два разы лізнуў яе па шчацэ.

Нехта цёр ужо ёй ногі, а два хлопцы старанна адхуквалі яе рукі, далікатна трымаючы іх у сваіх загрубелых, пахнучых мазутам руках. У адным з гэтых хлопцаў Тамара раптам пазнала Леаніда Анікіна і пачырванела.

— А вам тэлеграма, таварыш Анікін, — ціха сказала Тамара, спрабуючы ўсміхнуцца. — Тэрмінова. І... і яшчэ некаму.

Анікін нецярпліва пацягнуўся рукою да сумкі, другой рукою па-ранейшаму адаграваючы яе руку.

— Дайце сумку, я сама знайду. Я ведаю, дзе яна.

Але Анікін ужо сам паспешліва корпаўся ў сумцы.

— Ляжыце, ляжыце, я сам.

— Яна там з краю, — падказала Тамара. — Во, во, там.

Ён знайшоў тэлеграму і хутка разгарнуў яе. Твар у яго быў бледны, вочы свяціліся незатоенай надзеяй. І Тамара таксама пабляднела, і вочы яе гэтак-жа засвяціліся, як і ў яго.

Прачытаўшы і шумна, з палёгкай уздыхнуўшы, Анікін заўсміхаўся, і зноў узяў яе руку ў свае.

Да сумкі пацягнуліся іншыя.

— Дзякую вам, мілая дзяўчынка, — шчасліва сказаў Анікін. — Вельмі дзякую. Выдатную вестачку вы мне прынеслі.

— Выдатную? — перапытала Тамара, шчаслівая яго шчасцем. — То і добра, калі выдатную.

— Ведаеце, хто прыязджае да мяне? — Анікін вытрымаў паўзу і ўрачыста паведаміў: — Сын!

— А?.. — ціха ўскрыкнула Тамара і заплушчыла вочы.

— Ён ужо вялікі ў мяне. Яму ажно цэлых шэсць месяцаў споўнілася.

Чыжык раптам ашчацініўся і забурчаў.

— Цішэй, Чыжык, — не расплюшчваючы вачэй, амаль бязгучна прамовіла Тамара. — Цішэй, мілы мой Чыжык. Я хачу спаць. Мне трэба хутэй заснуць. Сні і ты, Чыжык.

У вагончыку стала зусім ціха. Анікін і яшчэ другі трактарыст пяхотна гладзілі тамарыны рукі, трэці ўхутваў кажухом яе ногі, а астатнія нячутна разбіралі пошту.

Чыжык скруціўся на падлозе ў клубок і таксама сцішыўся.

Прыём ужо канчаўся, у залу ўвайшоў мужчына ў замасленай спяцоўцы з хлапчуком гадоў чатырох — пяці на руках. След, з камяком адзежы, спяшалася заплаканая маці. Аказалася, што Лёня, гуляючы, запхнуў у носік фасолію і толькі ўвечары матка выявіла гэта, бо дзіця сапло. Мар'я Андрэеўна, не разгубіўшыся, без аханія і ўгаворвання, пасадзіла хлопчыка на крэсла, дала бацьку трымаць яго галоўку мацней і праз імгненне выцягнула пачаўшую набухаць фасоліну. Усе з палёгкаю засмяліся, пасыпаліся жарты, і сам Лёня забыўся на свой нядаўні страх і боль. Падзякам не было канца.

У вугольчыку яе сумкі заўсёды ляжаць «Залатыя ключыкі», якімі яна адмыкае сардэчкі сваіх пацыентаў. І яны ўжо ведаюць: раз гэтую ірыску дала доктар, значыць ірыска добра лечыць горлачка.

Ад дому да дому ідзе наш участковы ўрач, наша паважаная Мар'я Андрэеўна, прыносячы з сабою палёгку хвораму і надзею для маткі. Агульная гарачая падзяка і пашана з'яўляюцца прызнаннем яе заслуг як урача і як добрага савецкага чалавека.

Н. РЫЖАНКОВА

г. Гродна.

Шмат прыгожых месц на Беларусі. У адным з такіх куткоў на возеры Нарач знаходзіцца дом адпачынку. Работніцы Мінскай друкарні імя Сталіна Галіна Цынкевіч, Галіна Рулькевіч, Роза Каган і Ганна Дзюк добра тут адпачылі.

Фото П. Нікіціна.

Дзякуй за клопаты

РАНА я аўдавела, рана ўзваліў на мяне лёс цяжкія клопаты аб сям'і. На другім годзе вайны фашысты расстралялі мужа за сувязь з партызанамі. Я стала ўдавой. Холадна было на душы, бо ведала, які горкі ўдовін хлеб, ды яшчэ ў фашысцкай няволі.

Толькі калі вызвалілі Палессе ад фашыстаў, весялей стала жыць. Старэйшай дачцэ Любе было ўжо дзевяць год, яе я паслала ў школу, а Валечцы яшчэ чатырох не было. Праз некалькі год і яна пайшла ў школу.

Сама я ў калгасе працавала. У першы час пасля вызвалення жыта жалі сярпамі, бульбу капалі рыдлёўкамі. Працы хапала, ды я яе ніколі не баялася.

Пасля была птушніцай на ферме, апошнія шэсць гадоў працавала даяркай. Куды мяне ні пасылаў калгас на работу — ішла, не адмаўлялася.

На маіх вачах расла наша гаспадарка, узнімалася жывёлагадоўля. Я прыняла і выгадавала больш поўсотні цялят. І кожная даярка так.

За работай сціхала маё гора, забывалася ўдодства. Ды і то сказаць, — не на сваіх-жа сотках капалася, а ў калектыве працавала. Я дапамагала калгасу працай, а ён мяне падтрымліваў.

Дзе-б я змагла без калгаса, без савецкай улады паставіць на ногі дачок! А цяпер Люба ўжо настаўнічае ў Камарыне. Пасля дзесяцігодкі яна паступіла ў інстытут замежных моў, правучылася два з палавінай гады, а пасля перавялася на завочнае аддзяленне. Зараз Люба выкладае англійскую мову і працягвае вучобу.

Валя перайшла ў дзевяты клас. Сама я пяць класаў закончыла, а дочки атрымліваюць вышэйшую адукацыю.

У мінулым годзе я выпрацавала 691 працадзень ды Валя 20. На працадзень мы шмат чаго атрымалі: грашыма па 3 р. 75 к., па 4 кг бульбы, па 2 кг 250 г збожжа, гародніну, яблыкі.

Усё ў мяне ідзе добра: гаспадарка свая, дочки прыкладныя. Ды здароўе маё пагоршала. Урачы прызначылі, што трэба ехаць на курорт.

Скажу шчыра, не думала я, што дадуць мне пучёўку: зноў, відаць, сваю долю па-старому мерыла, забылася, што жыву ў савецкі час. Колькі-ж было радасці, калі з Міністэрства аховы здароўя БССР

прыслалі мне пучёўку ў Сочы, у санаторый «Беларусь». Трэба было даплаціць за яе 360 руб. Калгас аплаціў гэтую суму, пучёўку я атрымала зусім бясплатна.

Добра мяне праводзілі калгаснікі.

Прыехала ў Сочы позна ўвечары. Мне ўсё не цярпелася пабачыць мора, ды было цёмна.

Пасялілі мяне ў добрай светлай палаце.

Раніцай прачнулася і чую — нешта шуміць, нібы нашы палескія лясы побач. Прыслухалася — не! Іншы шум, быццам нейкі волат цяжка ўздыхае...

Апранулася, пайшла насустрач шуму. Сонца ледзь пазалаціла верхавінкі дрэў. Толькі выйшла за дрэвы — вось яно, мора! Не відаць ні канца яго, ні краю!

Хвалі бягуць, быццам спяшаюцца дагнаць адна адну, б'юцца аб бераг, кідаюць гальку. Шуміць мора...

Добра пад яго мернае дыханне пасядзець, ні аб чым не думаючы, і толькі любавачца бегам хваль. Кожную раніцу па тры гадзіны праседжвала ля мора. Было яно і ласкавым, спакойным, было і грозным...

Парк санаторыя здзівіў мяне не менш: высокія стройныя кіпарысы стаяць, як свечкі; вялікія пальмы раскінулі сваё веерападобнае лісце. А колькі тут кветак! Ружы, блакітныя гартэнзіі... Я хадзіла сярод гэтага хараства і думала: «Напэўна, мая маці вось такім уяўляла сабе рай».

Лячыла мяне доктар Эра Васільеўна Калеснікова. Яна была вельмі ўважлівая да мяне, прызначыла неабходнае лячэнне.

К канцу курса лячэння адчувала сябе значна лепш, у вазе прыбавілася, падужэла.

Пабывала на экскурсіі ў парку «Дэндрарый», дзе сабраны ўсе трапічныя расліны; была ў музеі Нікалая Остроўскага; хадзіла ў кіно, на выстаўку кветак.

Шмат добрых уражанняў засталася ў маёй памяці пасля паездкі ў Сочы, але самае цёплае — клопаты аба мне, радавой калгасніцы. І я хачу сказаць ад шчырага сэрца — дзякуй савецкай уладзе за вялікія клопаты аб людзях.

М. В. КРАУЧАНКА,

даярка калгаса імя Тэльмана Брагінскага раёна Гомельскай вобласці.

У калгас «Перамога» Рудзенскага раёна прыехалі госці з літоўскага калгаса «Кеяс і камунізма» Абедзве арцелі спаборнічаюць паміж сабой. Госці азнаёміліся з жыццём і работай сваіх беларускіх сяброў. На здымку: сустрэча старшынь; злева — старшыня калгаса «Кеяс і камунізма» Вількійскага раёна Літоўскай ССР Генавайце Бундзіена і старшыня калгаса «Перамога» Рудзенскага раёна Таяна Жыгалка.

Мама, пачытай!

Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ

Мал. В. Ціхановіча.

Рыбак

За гарой, лясочкам
Сонейка заснула,
Да сябе дзянёчак
Ручкай прыгарнула.

Цёплы вечар. Свеціць
Серабрысты месяц.
Пад ялінай вецер
Нанач лёг у лесе.

Вуду ўскінуў хлопчык,
Як ружжо, на плечы.
Караценькай ночкай
Хораша ля рэчкі!

Сала ўзяў і хлеба
Рыбак невялічкі,
Не забыў, што трэба
Мець з сабой сярнічкі.

Каля рэчкі быстрай
Запаліў ён голле.

Нібы зоркі, іскры
Паляцелі ў поле.

Бульбы спёк і салца
З'еў ён з асалодай.

Многа на рыбалцы
Уцех і прыгодаў.

Як заззяе золак,
Вудачкаю гібкай,
Радасны, вясёлы
Хлопчык ловіць рыбку.

Ловіць ён на мушкі,
Чарвячкі, асоткі,—
Келбы і аркушкі,
Акуні і плоткі.

Б'ецца так шчасліва
Маладое сэрца:
Рыбы, як на дзіва,
Поўнае вядзерца.

На плячо ўзяў вуду
І пайшоў дадому.

От-жа будуць рады
Хлопчыку малому!

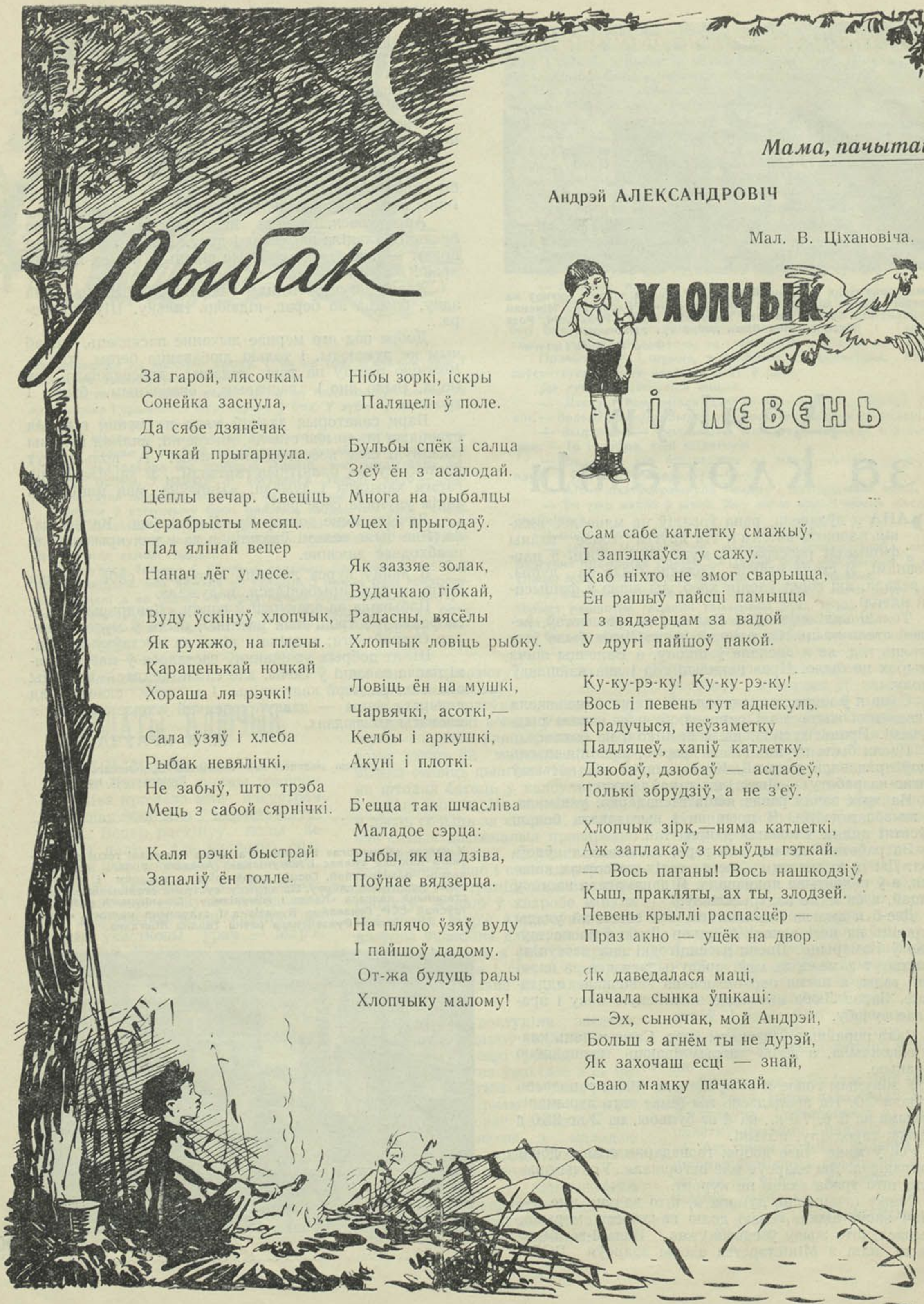

Сам сабе катлетку смажыў,
І запэцкаўся у сажу.
Каб ніхто не змог сварыцца,
Ён рашыў пайсці памыцца
І з вядзерцам за вадой
У другі пайшоў пакой.

Ку-ку-рэ-ку! Ку-ку-рэ-ку!
Вось і певень тут аднекуль.
Крадучыся, неўзаметку
Падляцеў, хапіў катлетку.
Дзюбаў, дзюбаў — аслабеў,
Толькі збрудзіў, а не з'еў.

Хлопчык зірк,— няма катлеткі,
Аж заплакаў з крыўды гэткай.
— Вось паганы! Вось нашкодзіў,
Кыш, пракляты, ах ты, злодзей.
Певень крыллі распасцёр —
Праз акно — уцёк на двор.

Як даведалася маці,
Пачала сына ўпікаці:
— Эх, сыночак, мой Андрэй,
Больш з агнём ты не дурэй,
Як захочаш есці — знай,
Сваю мамку пачакай.

Парады вышывальшчыцам

ДЭКАРАТЫўНАЯ ВЫШЫўКА

Накладное шыццё (аплікацыя) — вельмі старадаўні від вышыўкі. Людзі ўпрыгожвалі сваё адзенне і бытавыя рэчы накладваннем на іх розных кавалачкаў матэрыялу (тканіна, футра, скура), ствараючы цудоўныя па характэру рысункі і арнаменты.

Вышыўка аплікацыяй адрозніваецца ад іншых відаў вышыўкі тым, што тут узор выконваецца не каляровымі ніткамі, а з каляровых кавалачкаў матэрыялу, якія размешчаны на асноўным матэрыяле.

Кавалачкі тканіны, якія складаюць рысунак, трэба старанна падбіраць яшчэ да нанясення рысунка на матэрыял. Папярочныя ніткі кавалачка, які накладваецца, павінны абавязкова супадаць з папярочнымі ніткамі фону, падоўжныя — з падоўжнымі. Матэрыялам для гэтай вышыўкі могуць быць дробныя абрэзкі тканіны, тоўстага шоўку, аксаміту, сукна, скуры. На бялізну выкарыстоўваюць тонкія матэрыялы (батыст, шоўк, цюль, маркізет).

Накладное шыццё вельмі рознастайнае па прыёмах і метадах вышыўкі. Ужываецца яно для аздаблення сукенак, дываноў, пано, падушак, парт'ер, жаночай бялізны, блузак, накідак.

Разгледзім некаторыя віды гэтага шыцця. Напрыклад, на белы батыст нам трэба накласці каляровы рысунак. Спачатку рысунак пераводзім на каляровы матэрыял. Калі на белы батыст хочам накласці цюль, рысунак пераводзім на цюль. Трэба памятаць, што ва ўсіх выпадках рысунак трэба пераводзіць на той матэрыял, які ў працэсе апрацоўкі будзе знаходзіцца на правым баку.

Пасля таго, як рысунак перавялі, накладваем матэрыял прымётваем на тым месцы асноўнага матэрыялу, на якім павінен быць узор.

Пасля гэтага рысунак абшываецца гладзевым або пяцельным швом, вострымі нажніцамі вырэзваецца па контуру. Абшываючы контуры рысунка, пятаю сцяжка робяць на лініі, на якой будзе адрэзан матэрыял. Гэтую тэхніку ўжываюць таксама, калі для фону і для ўзора ўзяты аднародны матэрыял і пасля вышыўкі на фоне атрымліваецца ўзор. Напрыклад, так можна вышыць на крэпсатэне, паклаўшы вышыўку на бліскучы бок. Упрыгожанне для сукенкі, касцюма спачатку вышываецца, а потым абрэзваецца.

Часам нам трэба накласці

рысунак не ўвесь адразу, а паступова, па частках. Рысунак «Макі» (гл. выкрайку) можна ўжыць для падушкі, газетніцы. Ён якраз і накладваецца не цалкам, а па частках. Такая тэхніка ўжываецца ў тых выпадках, калі рысунак шматкаляровы і калі часткі рысунка маюць адзін колер, але розныя адценні. Такая вышыўка больш за ўсё падыходзіць для дыванчыкаў, падушак, парт'ер.

Выбіраем рысунак і падбіраем матэрыял для яго выканання — атлас, аксаміт, сукно, шчыльны шоўк. Калі ў рысунку многа аднолькавых дэталей, то для іх можна выразаць трафарэт з кардону і вырэзваць іх па трафарэту.

Калі рэч, якую мы вышываем, прыдзецца мыць, то для аплікацыі трэба выбраць такія матэрыялы, якія пры мыцці не трацяць колеру і не садзяцца.

Матэрыялы, якія накладваюцца, могуць быць прышыты рознымі швамі: пяцельным, гладзевым, тамбурным, васьмёркай, сцябельчатым. Спачатку ўсе кавалачкі прышываюцца швамі «ўперад іголку», а потым абшываюцца патрэбным швом.

Часам вельмі тонкі матэрыял (шоўк тонкі) для шчыльнасці можна падклеіваць паперай або старызнай. Накладаннем без вышыўкі можна ўпрыгожыць тыя рэчы, якія не будуць мыцца, а толькі чысціцца: парт'еры на цёмным сукне, аксаміце, сумачкі, пано. Падклеіванне і наклеіванне робіцца так: рыхтуем клей — адну чайную лыжку крухмалу раствараем у невялікай колькасці вады, кіпяцім поўлітра вады, уліваем у яе разведзены крухмал. Атрымаецца празрысты клей. Клеем трэба працаваць чыста, стараючыся не пэцкаць фону і дэталей узора.

Асцярожна змазаць фон па рысунку. Накласці выразаныя кавалачкі, асцярожна пакласці зверху тонкую анучку і гарачым прасам прапрацаваць, потым асцярожна зняць анучку, калі дзе адыйдзе, падклеіць. Калі трэба падклеіць тонкі матэрыял, змазваем клеём паперу або старызну, накладваем матэрыял, зверху анучку і таксама прапрацоўваем, а потым вырэзваем што трэба па рысунку.

Рысунак «Макі» — мастацкая аплікацыя. Яго лепш вышываць на цёмным фоне, каб кругом рысунка застаўся фон у 5—6 сантыметраў. Пераводзіць трэба толькі контуры рысунка, дэталі не трэба. Макі і лісце накладваем з другога матэрыялу. Макі могуць быць чырвоныя, ружовыя, жоўтыя,

але можна і адны толькі чырвоныя, у 3—4 тоны. Лісце — зялёнае, можна аднаго колеру, але абшываць ніткамі розных колераў. Дробныя лісцікі вышываюцца касой гладзю, ад светлага тону з краю да цёмнага ў сярэдзіне.

Сарцавінкі вышываюцца вузлякамі. Спачатку перавядзем на матэрыял лісце і выражам яго па контуру так, каб нітка супадала з фонам (каб не атрымалася папярочнае лісце на падоўжным фоне). На лісце пераводзім усе штрыхі і жылкі, добра лісце зрабіць з атласу, аксаміту, але можна з сатыну — адны больш светлыя, другія цёмныя. Прымётваем іх абавязкова ў пяльцах, дробнымі сцяжкамі швом «ўперад іголку». Потым кожны бок абшываецца гладзевым швом у 1—2 тоны, можна некаторыя абшыць у тон лісцяў святлей і цямней, некаторыя змяніць. Шыць таксама, як і гладзь, няроўнымі касымі сцяжкамі ў сярэдзіне. Незашытая сярэдзіна лісцяў выглядае таксама вышытай, жылку вышыць сцябельчатым швом цёмназялёнай ніткай. Макі накладваюцца на прымятанае ўжо лісце. Верхнія пялёсткі (левыя) можна зрабіць больш светлымі, правыя — больш цёмнымі, а ніжнія зусім цёмнымі. Пялёсткі маку вырэзваць не абавязкова асобна. Кожнага адцення пялёсткі выразаць разам, а ніткамі іх прашыць. Ніжнія пялёсткі — чашачка — вырэзваюцца ўсе адразу. Таксама прымётваюцца, а потым абшываюцца гладзю ў два тоны па пялёстку, верхнія пялёсткі 1-м — 2-м тонам. Ніжнія — 3-м — 4-м тонам, адвароты: спачатку робіцца насціл, потым гладзю абшываецца светлай ніткай. Асяродак кветак запаўняецца вузлякамі, чорнымі і шэрымі ніткамі. Вельмі прыгожа дабаўіць бісер белы і чорны, а ніткай прашыць наадварот (белы бісер чорнай ніткай, а чорны — белай). Сама сарцавіна кветкі абшываецца ўся зялёнай гладзю. Верхняя частка вышываецца вузлякамі змешанымі ніткамі: жоўтай, чорнай, зялёнай, арахісавай, а потым дадаецца дзе-ні-дзе бісер. Ніжнія пялёсткі — пяцілінейныя зялёнай ніткай у 6 нітак. Вышыўку гэтую добра выконваць шаўковымі ніткамі. Пры апрацоўцы краю дэталей узора можна прымяняць шнур, вузкую тасьму. Вышывальшчыцы прадстаўляюцца шырокай сваю творчую вынаходлівасць і ўжыць розныя дэкаратыўныя швы і розныя прыёмы абшыўкі. Але трэба сачыць за тым, каб нічога не парушыла агульнай кампазіцыі рысунка. Для паскарэння работы часам накладныя ўзоры абводзяць маляльнымі фарбамі.

Гатовая падушка або газетніца ўпрыгожваецца тоўстым шнуром.

Можна зрабіць, каб краі пялёсткаў або лісцяў адыходзілі свабодна ад матэрыялу. Гэта асабліва добра рабіць на сукне, скуры, фетры. Тады некалькімі штрыхамі, — калі кветка, то асяродак замацуем вузлякамі, а краі свабодна будуць адыходзіць.

Мастацкая аплікацыя выглядае вельмі дэкаратыўна, прыгожа, глядзіцца як поўнаццю вышытая гладзь, хоць работы тут значна менш, чым у гладзі.

ВЫРАЗНАЯ АПЛІКАЦЫЯ

Вельмі хутка робіцца і прыгожа выглядае выразная аплікацыя. Для гэтага бяром каляровы набіўны матэрыял — сатын, паркаль, на якім ярка выдзяляюцца формы кветак: макі, ружы, ліліі, ірысы, браткі; кветкі могуць быць і асобныя і ў букете.

Асцярожна вырэзваем вострымі нажніцамі па контуру кветкі ірыса або ружы. Для фону можна браць шэрую парусіну або цёмную тканіну. Праяўляючы сваю вынаходлівасць, вышывальшчыца размяшчае малюнак па сваёй кампазіцыі або згодна якога-небудзь узора (у залежнасці, вядома, ад прызначэння рэчы). На фон выразаныя кветкі можна наклеіць, толькі ў такім выпадку клеём лепш асцярожна змазаць выразаныя кветкі і праз шматочак прасам прыклеіць іх, але можна і прымятаць. Выглядаюць лепш наклееныя. Пялёсткі кветак і лісце пачынаем абшываць, прытрымліваючыся расфарбоўкі, у некаторых месцах у 2 тоны, стараючыся шыць як мага няроўнымі сцяжкамі. 1-ы тон ў дзве ніткі, 2-гі тон — у 1 нітку. Асяродак кветкі, як відаць на рысунку, заўсёды вышываюць цёмнымі ніткамі, надаючы кветцы глыбіню. У ірысах і ружах трэба рабіць вузлякі жоўтыя. Адвароты вышываць з насцілам, пад адваротамі падцягніць. Пялёсткі, якія заходзяць адзін на другі, спачатку абшыць тамбурным швом (насціл), потым абшыць гладзевым швом, каб былі больш выпуклыя, сцяблы кветак прашыць спачатку швом «ўперад іголку», потым касой гладзю. Лепш, вядома, абшываць шаўковымі ніткамі, але калі рэч павінна часта мыцца, лепш ніткамі муліне. Від гэтай вышыўкі вельмі просты, нескладаны, вышытыя рэчы выглядаюць вельмі прыгожа, ствараючы поўнае ўражанне вышыўкі. Можна гэта зрабіць і на машыне. Добра вышываць так дываны, падушкі, дарожкі, газетніцы.

Е. КРАСІЧКАВА

ПАГАВОРЫМ АБ БЕРАЖЛІВАСЦІ

МЫ часта чуем два звычайныя словы — добрая гаспадыня.

Іх змест мае глыбокі сэнс. Пад гэтым падразумяваюць вопытную, практычную і беражлівую жанчыну.

Назіраючы за штодзённым жыццём знаёмых сем'яў, мы заўважаем, што ўсе жывуць па-рознаму. Кожны стварае свой быт пасвойму. Аднак пры аднолькавых матэрыяльных магчымасцях адны жывуць добра, другія больш скромна, а трэція ніяк не могуць укласціся ў зарплату.

Многае, вядома, залежыць ад адносін сям'і да жыцця. Там, дзе ўсе разам раяцца, плануюць, зыходзячы з сваіх магчымасцей, справы ідуць значна лепш. Няхай чытачы не наракаюць на ўжыванне тэрміну «плануюць». Чаму-ж і не планаваць? Наша грамадская гаспадарка заўсёды плануецца. Так і сваю асабістую трэба планаваць.

Многія сем'і, вырашыўшы набыць тую ці іншую каштоўную рэч, адкладваюць грошы з некалькіх зарплат і на працягу гэтага часу стараюцца па магчымасці менш расходваць на дробныя пакупкі або на набыццё рэчаў не першай неабходнасці. Такая мета-накіраванасць не лішняя, яна садзейнічае набыццю найбольш каштоўных рэчаў.

Сустракаюцца такія сем'і, у якіх пасля атрымання зарплаты бывае густа, а потым пуста. Прыходзіцца пазычаць у таварышаў, абмяжоўваць сябе.

У штодзённых бытавых пытаннях вялікую ролю адыгрываюць спрактыкаванасць жанчыны, яе вопыт, уменне весці хатнюю гаспадарку. Ад гаспадыні залежыць вельмі многае ў сямейным добрабыце.

Хатняя гаспадыня В. скардзіцца, што моць сапсавала шарсцяны каверкотавы гарнітур мужа так, што яго апранаць нельга. Як-жа магло здарыцца, што жанчына, не занятая работай на вытворчасці, не змагла захаваць адзенне?

Або возьмем іншыя прыклады. Кожнай жанчыне хочацца быць добра апранутай. Але не ўсе ведаюць, што быць добра апранутым — гэта ў першую чаргу сачыць за выглядам адзення, якое носіш. Вазьміце самую добрую сукенку з дарагой тканіны. Калі яе няўмела памыць і неахайна адпрасаваць, яна не будзе мець

А. ТРАФІМАВА

ніякага выгляду. Няправільнае мыццё можа прывесці да вялікай пасады, а прасаванне пакіне бліскучыя плямы. Пасля гэтага такую сукенку і апрануць больш не захочацца.

Наогул мыццё і прасаванне — не такая простая рэч, як гэта на першы погляд здаецца. Калі пры мыцці бялізны ўжываць многа соды або канцылярскага клею, хлоркі, то гэта прывядзе да заўчаснага зносу бялізны. На набыццё новай бялізны спатрэбяцца і новыя выдаткі.

А ці трэба гаварыць, як важна ўмець памыць гардзіны, цюль, карункі, розныя шаўкі, вырабы з каляровых і набіўных тканін, вышытыя рэчы. Часам па няведанню белую бялізну мыюць разам з каляровай у гарачай вадзе і содзе. Белая зафарбоўваецца, а каляровая ліняе. Пасля такога мыцця можна пачуць: «Ах, якая была прыгожая блузачка, ды паліняла».

Сярод нашых жанчын і дзяўчат ўкаранілася звычка купляць на летнія сукенкі толькі шаўковыя тканіны. Гэта зусім не абавязкова. У замежных краінах жанчыны летам носяць адзенне з баваўняных тканін.

Наша прамысловасць выпускае ў вялікай колькасці і рознастайных афарбовак паркаль, вольты, штапель. З густам падобраная афарбоўка і фасон летняй сукенкі могуць эфектна выглядаць і ўпрыгожваць жанчыну або дзяўчыну не горш за шоўк.

А бываюць і такія гаспадыні...

Апранацца прыгожа, з густам — вялікае мастацтва. Але гэтае мастацтва — справа нажытая. Кожная жанчына, якая гэтым цікавіцца, набывае яго пры дапамозе асабістых назіранняў, парад людзей, якія разбіраюцца ў гэтым, а таксама літаратуры.

Перш чым выбраць матэрыял на сукенку, неабходна ведаць, што каму да твару, якія тканіны ў шыві прыгожыя, а якія выглядаюць вельмі ўжо проста. Пры гэтым неабходна ўлічваць узрост, колер валасоў, камплекцыю, мяркуемы фасон.

Часам дзяўчына або жанчына купляе тую ці іншую рэч не таму, што яна ёй вельмі спадабалася або вельмі неабходна, а проста так, таму што ёсць грошы. Гэта няправільна. Рэч, якую набываеш, павінна быць жаданай, неабходнай, тады яна прыносіць задавальненне. Адзенне, пашытае добра, па строга прадуманаму фасону, заўсёды даўжэй і з большым задавальненнем носіцца.

Многія жанчыны перарабляюць і пераліцоўваюць панашанае адзенне. І гэта нядрэнна, асабліва, калі яны шывуць самі. «У мяне, — гаворыць маці траіх дзяцей, — нічога з адзення старэйшых не траціцца дарэмна. З панашаных шарсцяных штаноў мужа я пашыла асенняе паліто трохгадоваму сыну, а з пінжака — пяцігадовай дачушцы». Так робяць многія маці.

У двары нашага дома кожны дзень зімой можна было бачыць дзяўчынак-блізнят гадоў трох-чатырох. Іх простыя бардовыя байкавыя пальчечкі і капюшоны з шэраю абшыўкай выглядалі прыгажэйшымі за дарагія футры, у якія былі апрануты іх аднагодкі.

Часта нашы маці з-за вялікай любові да дзяцей вельмі рана спяшаюцца купіць ім касцюмчыкі, сукеначкі або паліто з дарагіх тканін. Ці патрэбна гэта? Не. Трэба заўсёды мець на ўвазе, што дзеці вельмі хутка вырастаюць з адзення, не паспяваючы яго скарыстаць.

Часам можна назіраць, што, прыйшоўшы са школы, дзяўчынкі ўвесь дзень застаюцца ў форменных сукенках. У іх яны абедуюць, робяць урокі, гуляюць. Гэтага дапускаць не трэба. Заўсёды ў доме знойдуцца панашаныя сукенкі або халацікі, у якіх куды больш зручна ў хатніх умовах.

Беражлівыя адносіны да фор-

меннай сукенкі неабходна захоўваць для таго, каб яна заўсёды была чыстай і прыстойнай, а таксама для таго, каб з ранняга дзяцінства прывучыць дзяўчынку да парадку. Маці больш сталага ўзросту са мною згодзяцца, што неабходна многаму вучыць сваіх замужніх дачок. Гэта іх святы абавязак.

Няма чаго граху таіць: ёсць у нас і жанчыны і дзяўчаты, якія не лічацца са сваімі магчымасцямі, не шануюць адзення, абутку і інш. Кожны раз, калі я бачу жанчыну, якая выйшла на кухню мыць пасуду ў шаўковай або ў якой-небудзь іншай добрай сукенцы, гэта выклікае ў мяне пачуццё засмучэння, бо нізавошта прападае добрая рэч і стварае ў сям'і непатрэбныя затраты. Гаспадыні заўсёды неабходна мець халацік, фартух, якія так нескладана зрабіць любой жанчыне.

Прыкладна тое-ж можна сказаць і адносна абутку. Абутак значна даўжэй носіцца, калі ўважліва з ім абыходзіцца. А ў нас яшчэ бывае, што абутак валяецца дзе дзевядзецца, брудны, не вычышчаны, у час не адрамантаваны. Колькі ёсць такіх людзей, якія зусім не лічацца, у якое надвор'е і куды што адзець на ногі.

У нас жанчыны любяць лакаваны абутак. Ён сапраўды вельмі прыгожы. Але мы нярэдка бачым, штоносяць яго ў любое надвор'е, зімой і летам. Некато-

Пакатацца-б разам! Але нязручна хлопчыку ў яго футры.

рыя жанчыны ідуць на базар і ў тэатр у тых-жа лакараваных туфлях або ў тых-жа самых сукенках.

Тэатр і кіно сталі даступны ўсім савецкім людзям. Але гэта не азначае, што, наведваючы іх, мы перасталі адчуваць нешта святочнае, узнёслае, хваляючае. Апынуўшыся ў гэтай абстаноўцы, зусім па-іншаму сябе адчуваеш, калі ты добра апрануты. На Русі спрадвёку так вялося, што, выходзячы, як кажуць, у «людзі», кожная жанчына-сялянка завязвала чыстую і найбольш прыгожую хустку; кофту і фартух таксама апранала святочныя. У такіх выпадках гаварылі: «Шануй адзежынку дома, дык яна цябе — у людзях». І гэта праўда.

З дня ў дзень у нашым звычайным штодзённым жыцці мы сутыкаемся з жанчынай, якую называюць «добрая гаспадыня». Прышлося мне нядаўна пабываць у камандзіроўцы і начаваць у аднае калгасніцы. Першае наша знаёмства адбылося ў поўдзень. Адчы-

ніўшы дзверы, я ўбачыла гаспадыню з вілкамі ў руках і цэлую галерэю гліняных паліваных гаршчочкаў на ўслоне. Добра выпараныя ў печы, яны былі вельмі чыстыя. Пасля кароткай гутаркі гаспадыня папрасіла праба-чэння і, пераабуўшы тапачкі на досыць грубыя сандалі, узяла даёнку і выйшла з хаты. Хутка яна вярнулася, паставіла даёнку на ўслон і выбегла з вядром па халодную ваду. Працэджанае ў гаршчочкі малако яна адразу-ж паставіла ў таз з халоднай вадой і накрыла белай сурвэткай, краі якой старанна апусціла ў ваду.

— Навошта вы гэта робіце? — запытала я.

— А як-жа, інакш нельга, — пачуўся адказ. — Цяпер гарачыня такая, што малако не паспее са-стаяцца і адразу скісне, вяршка не будзе.

Прыведзены прыклад на першы погляд — дробязь. Але з дробязей складаецца цэлае.

У адным невялікім артыкуле немагчыма расказаць пра ўсё. Але і прыведзеныя прыклады сведчаць аб тым, што вопыт гаспадыні пры любой матэрыяльнай забяспечанасці сям'і мае нямалаважнае значэнне.

Мы просім чытачак выказацца на старонках нашага часопіса аб вядзенні хатняй гаспадаркі. Абмен вопытам можа быць карысны для многіх нашых жанчын, асабліва маладых гаспадынь.

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ ЧЫТАЧОЎ

ЯК САЛІЦЬ АГУРКІ

Для засолкі трэба браць невялікія, з тонкай скурай, свежыя агуркі (лепш за ўсё — знятыя з градак у дзень пасолу).

Агуркі перабраць, адкінуць пажоўклыя і сапсаваныя, абмыць халоднай вадой. Дно драўлянай бочкі выслаць прамытым лісцем дуба, чорных парэчак або вішні, пакласці кроп, хрэн, эстрагон, часночкі. Затым шчыльнымі радамі пакласці агуркі ў вертыкальным становішчы. Паміж радамі зрабіць пракладкі з лісця і прыпраў, шчыльна закрываць бочку, забіўшы верхняе днішча. Праз адтуліну, зробленую ў днішчы, уліць расол і закаркаваць драўляным коркам.

Агуркі можна засаліць і ў 2 дні. Пасля заліўкі расолу можна прыгатаваць мала-лу агуркі, каб яны не ўсплылі. Агуркі на працягу

валі, трэба прыкрыць шчыльна прыгнаным драўляным кругам, на яго пакласці груз, які, аднак, не павінен ціснуць на агуркі. Расол павінен пакрываць агуркі не менш чым на 3—4 см. Кадушку пакрыць чыстай тканінай і захоўваць у прахладным месцы.

На вядро вады — 600 г солі, 50 г кропу, 5 г эстрагону, 1/2 стручка чырвонага перцу, 1 галоўку часнаку, 1/2 кораня хрэну.

МАЛАСОЛЬНЫЯ АГУРКІ

Адабраць і абмыць агуркі, скласці ў слоік, перакладаючы іх прыправамі (кропам і часнаком). Заліць агуркі астуджаным расолам (на 1 л вады — 2—3 ст. лыжкі солі). Агуркі будуць гатовы праз

некалькіх гадзін. Для гэтага трэба абрэзаць кончыкі агуркоў і заліць гарачым расолам.

САЛЁНЫЯ АГУРКІ З ВОЦАТАМ

Падрыхтаваныя, як указана вышэй, агуркі пакласці ў бочачку або ў слоік з пахучымі травамі і заліць гарачым расолам, у які дабаўлены гарэлка і вінаградны воцат. На другі дзень даліць агуркі халодным расолам, забіць дно бочачкі (або шчыльна закрываць слоік) і паставіць у халоднае месца. Прыгатаваныя гэтым спосабам агуркі доўга захоўваюцца.

Для прыгатавання расолу на 10 л вады ўзяць 500 г солі, 1 шклянку воцату і 3/4 шклянкі гарэлкі.

САЛЁНЫЯ ПАМІДОРЫ

Для засолкі можна браць памідоры як спелыя, так і зя-

лёныя, але абавязкова аднолькавай спеласці.

Перад засолкай падрыхтаваць кадушку, старанна вымыць яе і выпарыць. Памідоры перабраць, адкінуць сапсаваныя, абмыць вадой і радамі пакласці ў кадушку. Зялёныя памідоры рэкамендуецца перакласці кропам, эстрагонам, чаборам, а таксама вішнёвым і чорнапарэчкавым лісцем.

Пры ўкладцы трэба час-часу ўстрасаць кадушку, каб памідоры ляглі шчыльней. Памідоры трэба ўкладваць у кадушку даверху, а затым заліць расолам. Для прыгатавання расолу растварыць 700—800 г солі ў адным вядры (12 л) астуджанай гатаванай вады. Кадушку накрыць драўляным кружком, на які пакласці лёгкі груз. Захоўваць памідоры трэба ў прахладным месцы (памідоры бываюць гатовы праз 40—50 дзён).

РЭСПУБЛІКА
БІБЛІОТЕКА
ІІ. Дзень
ВІД. №

ПЕРШАЯ ДАПАМОГА НА ДАМУ

У многіх выпадках своечасова аказаная першая дапамога выключае тэрміновы выклік і прыезд урача. Возьмем для прыкладу кровацёк, выкліканы якім-небудзь пакалечаннем. У час накладзены на пашкоджаную канечнасць жгут або ручнік пры моцных кровацёках можа захаваць пацярпеўшага ад значнай страты крыві.

Жгут або ручнік павінен быць накладзены на канечнасць як можна вышэй, на мяккія часткі пляча або сцягно і не больш чым на 1—1½ гадзіны.

Калі пацярпеўшы пачынае скардзіцца, што перавязка моцна цісне або што анямела пашкоджаная канечнасць, неабходна жгут або ручнік крыху аслабіць.

Пры невялікіх кровацёках неабходна змазаць вакол раны ёднай настойкай і ні ў якім выпадку не абмываць яе халоднай вадой. У самую ранку накапаць перакіс вадарода, які добра спыняе невялікія кровацёкі, а пасля завязаць рану чыстай марлевай павязкай.

Што неабходна ведаць та-му, хто аказвае даўрачэбную дапамогу хвораму на даму?

Калі здаровы чалавек пачынае раптам скардзіцца на разбітасць, галаўны боль, дрыжкі, агульную слабасць, то перш за ўсё трэба хворага пакласці ў пасцель і змераць тэмпературу. Да прыходу ўрача можна даць хвораму аспірын або пірамідон. Калі хворы скардзіцца на боль у горле, трэба даць стрэптацыд або пеніцылін у таблетках, па 1 таблетцы праз 3—4 гадзіны. Горла паласкаць раствора-рам борнай кіслаты або піц-цывой соды па 1 чайнай лыж-цы на шклянку вады.

Пры вострых болях у жыва-це, асабліва ў правай пад-уздышной вобласці, калі яныносяць схваткападобны ха-рактар, безадкладна выклікаць урача і ні ў якім выпадку не даваць хвораму слабительнага, бо пры наяўнасці вострага апендыцыту або прабаднай язвы гэта можа прывесці да вельмі цяжкіх ускладненняў. Неабходна пакласці хворага ў пасцель. Можна прыкласці яму да жывата пузыр з ха-лоднай вадой або льдом. Ка-тэгарычна забараняецца пры-кладаць да жывата ў такіх

выпадках гарачую грэлку.

Пры атручванні нядобра-якаснай ежай або напіткамі, пры наяўнасці моташнасці, по-зываў на рвоту, боляў у пад-ложачнай вобласці, пры так званым вострым катары страў-ніка (востры гастрит), перш за ўсё трэба прамыць страў-нік. Хвораму даюць піць вялі-кую колькасць кіпячай ва-ды, да 8—10 чайных шкля-нак, а часам і больш, з тым каб выклікаць моцную рвоту і тым самым вывесці з страўні-ка нядобраякасную ежу або піццё. У ваду трэба дабаўіць па 1—2 крупінкі марганцава-кіслага калія (марганцоўкі). Апрача таго, трэба хвораму даць слабительнага лякарства, лепш за ўсё горкай солі 25 грам на чайную шклянку вады або зрабіць клізму. Есці хво-раму не даваць да прыходу ўрача.

Пры непрытымным станові-шчы трэба пакласці хворага ў пасцель, расшпіліць адзенне, адкрыць акно для доступу свежага паветра, даць паню-хаць нашатырны спірт, нацер-ці скроні адэкалонам або га-рэлкай, прыкласці гарачую грэлку да ног.

Пры моцных матачных кро-вацёках хворую безадкладна пакласці ў пасцель, прыкласці да нізу жывата пузыр з ха-лоднай вадой або льдом і за-раз-жа выклікаць урача.

Пры моцных болях у воб-ласці сэрца, якія раптоўна на-ступілі, безадкладна пакласці хворага ў пасцель, з захаван-нем поўнага спакою. Унутр можна даць вальер'янавыя кроплі з ландышам, да ног прыкласці грэлку, можна пры-класці негарачую грэлку на вобласць сэрца. Ні ў якім вы-падку хворага не кранаць з месца да прыезду ўрача.

Пры моцных галаўных бо-лях і галавакружэннях, пры наяўнасці моташнасці і рвоты, асабліва ў асоб, якія хварэюць на павышаны крывяны ціск (гіпертанічная хвароба), хво-раму таксама неабходны стро-гі пасцельны рэжым. Унутр можна даць пірамідон або цы-трамон. На патылічную воб-ласць можна паставіць гар-чычнікі або банкі. На лоб па-класці мокры ручнік. Пры на-рушэнні рухаў з боку канеч-насцей або тармажэнні — страце мовы, г. зн. пры пачы-наючымся кровазліцці ў мозг,

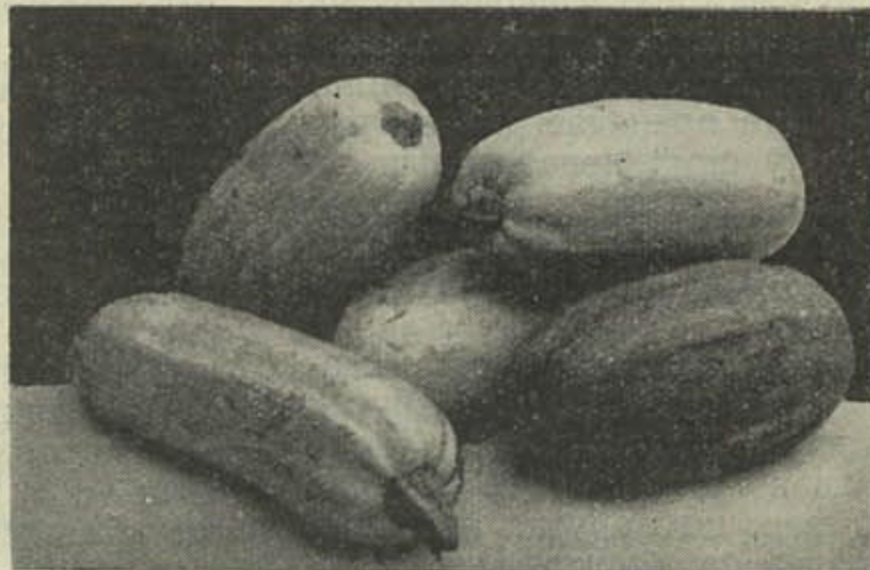
перавозка хворага, а таксама парушэнне строгага пасцель-нага рэжыму можа прывесці да смерці.

Пры апёках да прыходу ўрача трэба на паражоныя месцы рабіць прымочки з мар-ганцоўкай (развесці некалькі крупінак марганцоўкі на шклянку вады). Пры адсут-насці марганцоўкі можна па-ражоныя месцы пасыпаць пі-

цывой содай або змазаць вазе-лінам, або гусіным тлушчам. Пры наяўнасці пузыроў ні ў якім выпадку не ўскрываць іх да прыходу ўрача.

Усе гэтыя нескладаныя ме-рапрыемствы па аказанні пер-шай дапамогі хвораму або па-цярпеўшаму да прыбыцця ўра-ча трэба рабіць спакойна, без лішняй мітусні, пры гэтым за-спакойваць хворага.

СТРАВЫ З КАБАЧКОЎ

КАБАЧКІ ТУШАНЫЯ

Любога памеру кабачкі ачысціць ад скуркі і сарцаві-ны, парэзаць на кружочки або на доўгія, зручныя для сма-жання, кавалкі, пасаліць і даць ім паляжаць з поўгадзі-ны, пасля абкачаць у муцэ, пасмажыць на патэльні, скласці ў каструлю, заліць смятанай, дадаць, калі ёсць, пару свежых памідораў. Соус пасаліць і паперчыць, хто лю-біць, па смаку і тушыць 10—15 хвілін.

РАГУ З ГАРОДНІНЫ

На 6 чалавек трэба кілогра-мы 3 кабачкоў, 400 г бульбы, ½ кілограма морквы, адзін не-вялікі бурак. Бурак і моркву раней адварыць крыху, потым усю гародніну ачысціць, нарэ-заць невялікімі ромбікамі або квадрацікамі, пасаліць, па-крышыць крыху пятрушкі, зя-лёнага кропу і цыбулі, лепш зялёнай, усё разам перамя-шаць, уліць ½ шклянкі вады і паставіць тушыць на плітку або прымус, падклаўшы бя-шанку, каб не падгарэла. Калі амаль гатова, падсмажыць крыху цыбулі ў алеі або на ка-роўім масле, калі ёсць — да-даць памідораў свежых (2 шт.), паварыць з цыбуляй, заліць і тушыць да гатоўнасці.

МЯСНОЕ РАГУ З КАБАЧКОВЫМ СОУСАМ

Узяць цяляціны або мала-дой ялавічыны, а яшчэ лепш свініны, пасаліць, абсыпаць мукой і абсмажыць, тут-жа падсмажыць крыху цыбулі, усё гэта скласці ў каструлю, накрышыць туды дастатковую колькасць ачышчанага кабач-ка, перамяшаць, пасаліць і паставіць тушыць. Кабачкі зу-сім разварваюцца і атрымлі-ваецца вельмі добры на смак соус. Да такога мяса ўжо гар-ніру ніякага не трэба.

КАБАЧКІ ФАРШЫРАВАНЫЯ ДЫЭТЫЧНЫЯ

Невялікія кабачкі ачысціць ад скуркі і сарцавіны. Фарш робіцца наступным чынам. Рыс адварваецца ў малаце, каб бы-ла густая каша, падсмажваец-ца крыху цыбулі ў масле, со-ліцца па смаку. Гэтым фаршам начыняюцца кабачкі. Потым іх трэба скласці ў каструлю, уліць крыху вады і тушыць 20 хвілін, пасля ўзяць смятану, дадаць крыху (1 чайную лыж-ку) мукі, размяшаць добра і заліць кабачкі. Тушыць да га-тоўнасці, пасаліць соус па смаку.

С. ЯЗЕРСКАЯ,
хатняя гаспадыня.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01759.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 6/VIII-56 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23.

Тэлефон 3-17-51

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз.

Зак. № 526
НАЦЫАНАЛЬНАЯ
БІБЛІАТЭКА
БЕЛАРУСЬ

1. Ансамбль для вулиці, які складається з доўгага прамога поўпаліто і вузкай спадніцы. Поўпаліто аздоблена строчкай. На спінцы нізка размешчаны шырокі хлясцік. Такі ансамбль рэкамендуецца шыць з тоўтай букліраванай тканіны. Рэкамендуецца размеры 46—50.

2. Дэмісезоннае паліто з галаўной хусткай для дзяўчыні дашкольнага ўзросту. Адразная кветка паўтарае форму гэтай хусткі. Рукавы — цэльнакроеныя. Накладная кішэня і хустка аздоблены тамбурнай вышыўкай і махрамі. Мадэль удастоена першай прэміяй.

3. Сукенка з шаўковай тканіны. Пярэдняя планка выкраена разам з каўняром. Цёмныя гузікі і спражка прыгожа выдзяляюцца на светлай тканіне сукенкі. Рэкамендуецца размеры 44—54.

4. Сукенка-халат з гладкай штапельнай тканіны, аздоблены касымі бейкамі з паласатай тканіны. Бейка, прышытая ўверсе на ліфе, заканчваецца маленькім банцікам. Прылягаючы ліф на баках і ззаду ніжэй лініі таліі адрэзаны. Расклёшаная спадніца ля падрэзаў злёгку сабрана. У пярэдніх яе швах размешчаны кішэні. Рэкамендуецца размеры 44—52.

5. Блузка з набіўнага крэпдэшину. На полачках настрочаны поўкакеткі, выкраеныя разам з каўняром. Блузка зашпіляецца на абцяжкія, папарна размешчаныя гузікі. Бант працягваецца ў петлі, прарэзаныя ля каўняра.

6. Блузка з беллага крэпжаржэту. Перад блузкі аздоблены зашчыпамі і складачкамі, якія чаргуюцца з імі. У гэтыя складачкі ўстрочаны бейкі з фестонамі з беллага крэпсатэну, выкарыстанага на бліскучы бок. Такім-ж фестонамі аздоблены і рукавы.

4

3

5

1

6

B000000 198 1235

14069